

ten mandere

heemkundige periodiek voor izegem en omgeving

Bestuur			
Voorzitter	Rafaël Verholle	Heyestraat 21	Tel. (051) 30 12 42
Ondervoorzitter	Roger Bekaert	Sint-Crispijnstraat 37	Tel. (051) 30 34 99
Secretaris	Robert Leroy	Boomforeeststraat 51	Tel. (051) 30 10 56
Penningmeester	Alberic Deprez	Ommegangstraat 71/1	Tel. (051) 30 28 48
Archivaris	André Demeurisse	Baronielaan 45	Tel. (051) 30 22 04
Redactie	Antoon Vandromme	Blauwhuisstraat 54	Tel. (051) 30 31 35
Bestuursleden	Luc Billiouw	Ter Beemden 16	Tel. (051) 30 12 23
	André Mistiaen	Hondekensmolenstr. 18	Tel. (051) 30 36 69
	Johan Noyez	Kerkstraat 9	Tel. (051) 30 11 42
	Freddy Seynaeve	Elegastlaan 14	Tel. (051) 30 58 31
	Hendrik Willaert	Krommekeerstraat 3 8080 Ruiselede	Tel. (051) 68 82 45

Hoe word ik lid?

Gewoon lid: ~~200 fr.~~ 300 fr.
 Steunend lid: ~~300 fr.~~ 400 fr.
 Erelid: ~~400 fr.~~ 500 fr.

Ofwel door storting of
 overschrijving op
 rek. 712-0700260-03 van
 Heemkundige Kring
 „Ten Mandere”
 8700 Izegem

Ofwel betaalt u aan
 een van de leden van
 het Bestuur.

Noot: In geval van storting of overschrijving vergeet u niet de gewenste jaargang(en) te vermelden.

Archief			
Is ondergebracht in het stadhuis, Korenmarkt 9.	Is toegankelijk voor iedereen.	Toegang wordt verleend na aanvraag op het secretariaat, stadhuis, op 1e ver- dieping, bureau nr. 6, bij de heer André Demeurisse.	

Bibliotheek			
Is ondergebracht in het stadhuis, Korenmarkt 9.	Is gratis toegankelijk voor alle leden van Ten Mandere .	De boeken kunnen gratis in bruikleen ontvangen worden. De aanvraag dient gericht tot de heer André Demeurisse, stadhuis, 1e verdieping, bureau nr. 6.	

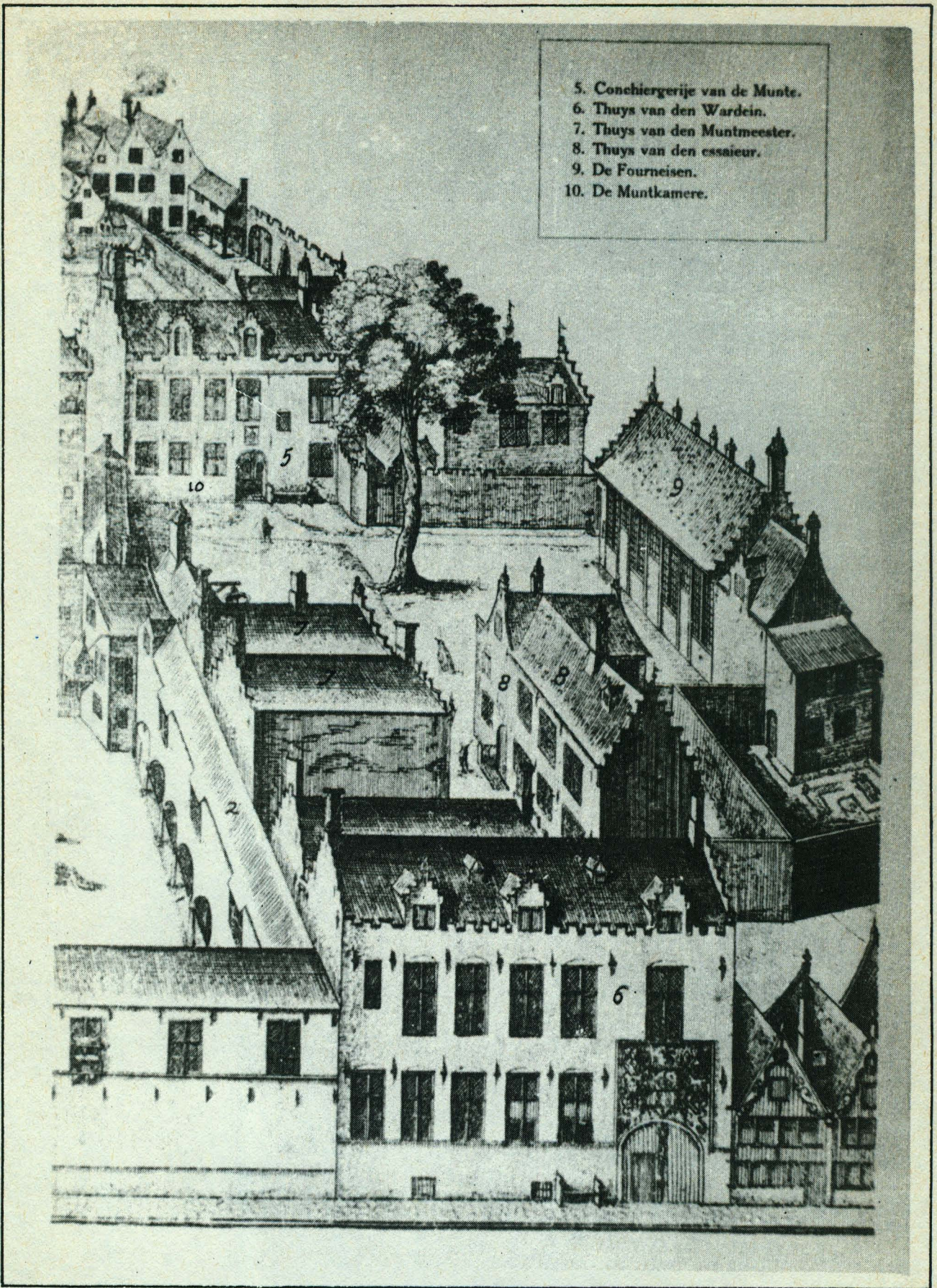
Alle oude geschriften,
 boeken, foto's, kaarten e.a. betreffende Izegem, Emelgem en Kachtem
 worden steeds met dank aanvaard bij alle leden van het Bestuur
 of op het stadhuis, 1e verdieping, bureau nr. 6.

In dit nummer:

- 1 Inhoud
- 3 Marcel Nuyttens
De munten voor Vlaanderen te Brugge geslagen.
- 26 Marcel Nuyttens
Yets over de waarde van de munten.
- 29 Joseph Deblauwe
Van vreugden en pijn van 't schoenmaker zijn.
- 33 Rika Wiffels
De tijd van toen. (3)
- 61 Pieter Jan Verstraete
Odiel Spruytte, Vlaams strieder en sociaal wecker in Izegem.
- 77 Georges Corneille
De schijnwerper op Kachtem
- 86 Z.E.H. Etienne Louwaege.
Bij het emeritaat van E.H. Joris Bevernage.
- 89 Antoon Vandromme.
Verkiezingsuitslagen van 10.10.1982.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: RAF. VERHOLLE, HEYESTRAAT 21 - 8700 IZEGEM

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopij, microfilm of op welke andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Heemkring "TEN MANDERE" van Izegem.

- 5. Conchiergerije van de Munte.
- 6. Thuis van den Wardein.
- 7. Thuis van den Muntmeester.
- 8. Thuis van den essaieur.
- 9. De Fourneisen.
- 10. De Muntkamere.

Het gebouwencomplex van DEMUNT te Brugge in de periode 1740-1780.

De munten voor Vlaanderen te
Geslagen onder de regering van
MARIA THERESIA

1740-1780

Marcel Nuyttens
Boomforeeststraat.39 8700 IZEGEM.

1. WIE WAS MARIA-THERESIA

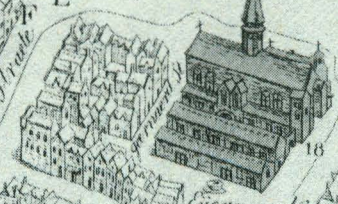
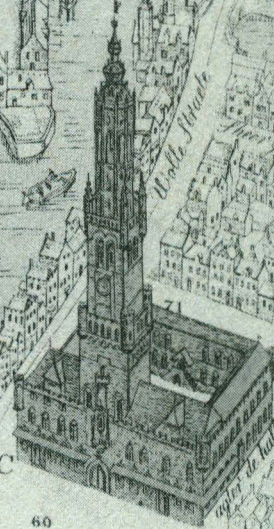
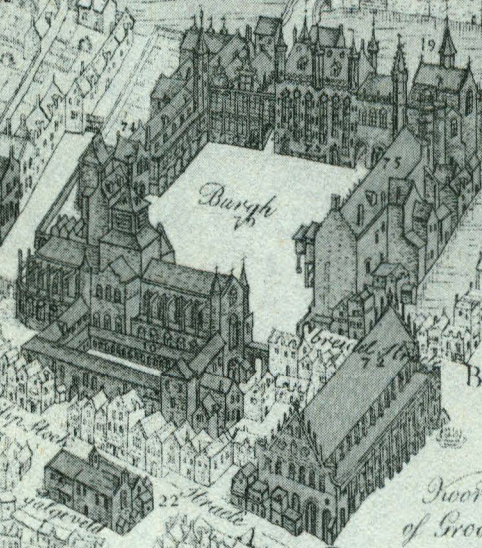
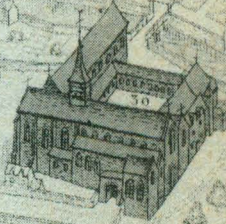
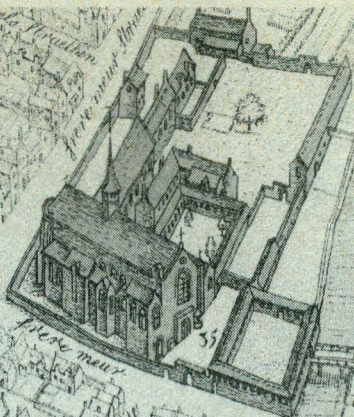
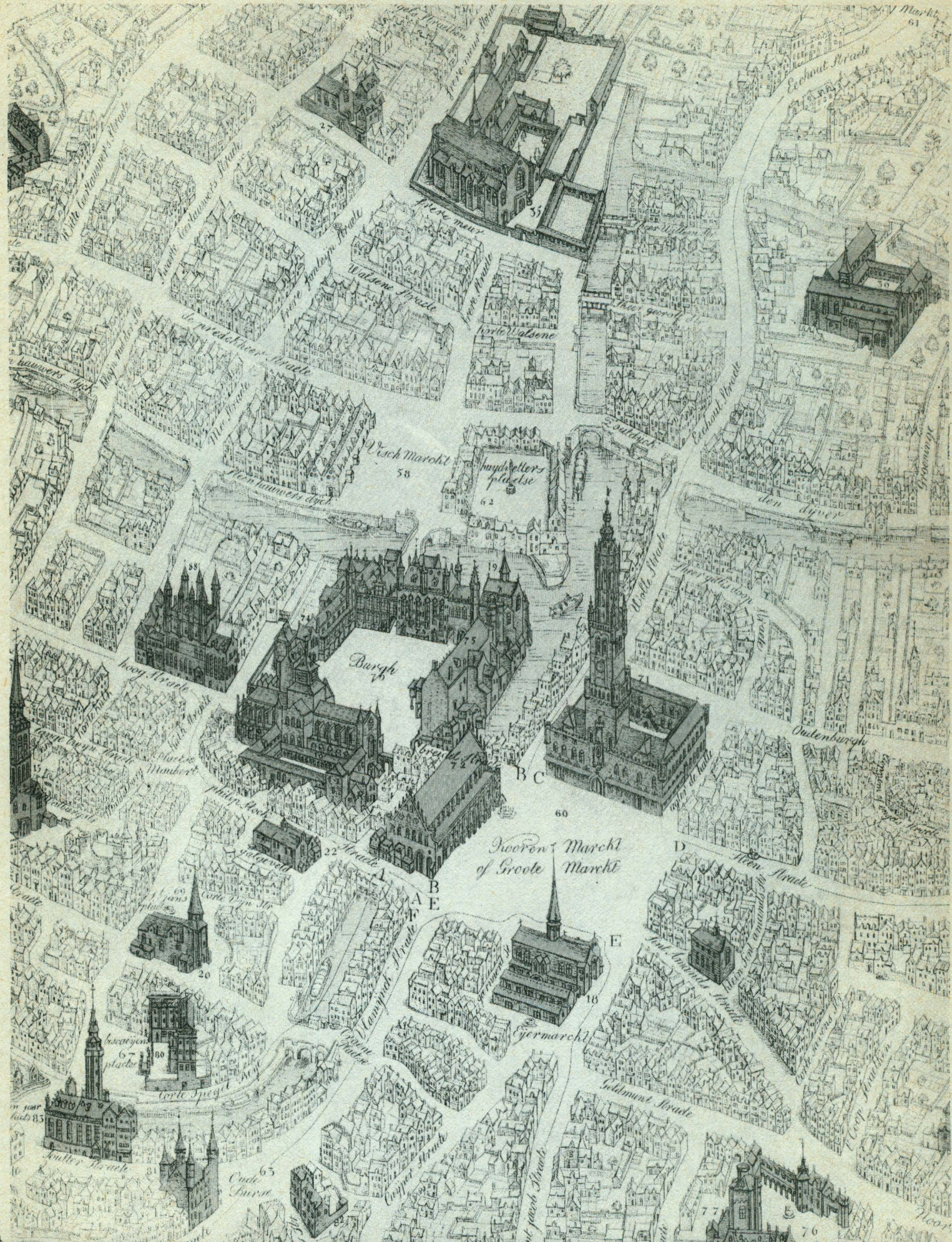
De laatste Gravin van Vlaanderen : Maria Theresia voerde als titel : Apostolische Majesteit en bij Godsgenade Keizerin van het heilige Roomse keizerrijk; Koningin van Duitsland, Hongarije, Bohemen, Dalmatie, Kroatie, Slovenie; Erfhertogin van : Oostenrijk; Groothertogin over Toskana; Hertogin van Boergondie, Ober- en Neder Selezie, Brabant, Milaan, Stiermarken, Kärnten, Grain, Mantua, Parma, Piacenza, Limburg, Luxemburg, Het Gelderse, Württemberg, Lotharingen en Bar; Markgravin van het heilige Roomse rijk, Moravie, Burgau, Ober- en Neder Lausnitz; Vorstin van Schwabenland, Zevenburgen; Koninklijke Gravin van Vlaanderen, Habsburg, Tirol, Pfyrt, Kyburg, Görz, Gradisca en Artesie; Landgravin in de Elzas; Gravin van Namen; Regerende Vrouw over : Het Windischen March, Portenau, Salins en Het Mechelse.

Zij was de dochter van Karel de VIe en Elisabeth Christine, Prinses van Braunschweig-Luneburg, geboren te Wenen op 13 mei 1717.

Nog géén negentien jaar oud huwde zij met Franz Stefaan van Lotharingen en Bar, een huwelijk dat zou verrijkt worden met zestien kinderen.

Haar vader Karel VI, géén mannelijke erfgenamen nalatende, wist door de "Pragmaticke Sanctie" zijn niet overzichtelijk rijk aan zijn dochter over te dragen. Maria Theresia beklom de troon op 21 oktober 1740 en zo regeerde zij ook over de erflanden, waar onder meer Vlaanderen inbegrepen was.

Voor Vlaanderen, dat ongeveer de grenzen van het huidige West- en Oost-Vlaanderen omvatte (Lodewijk XIV had juist het huidige Frans-Vlaanderen ingepalmd), was er maar

één muntplaats meer overgebleven, namelijk deze van *Brugge*.

De gebouwen van deze toenmalige muntplaats bestaan nog en zijn in de *Geldmuntstraat*, de huidige apotheek *VERSTRAETE* en op de Muntplaats, kan men nog de werkplaats-gebouwen van "*de Brugse munt*" terugvinden.

2. DE MUNT

De munt zelf kreeg haar bevelen van drie organismen : 1. De raad van financiën; 2. de rekenkamer en 3. het muntcollege.

Onder het bewind van Maria Theresia waren tot waardijn te Brugge benoemd de heren : *Millē* en *van Caesemaecker*, die in de munt zelf hun verblijfplaats hadden, ondermeer ook de plaatselijke graveur *Norbert Heylbrouck*, als tevens een deel van het personeel en er was ook plaats voorzien voor de officieren en de militaire wacht.

Gezien het muntstelsel in onze gewesten meer dan ordeloos was en allerlei vreemde munten in de omloop waren, wilde Maria Theresia daar orde in scheppen en met de verordening van 19 september 1749 werd opdracht gegeven volgende muntsoorten aan te maken :

BENAMING :	METAAL :	GEHALTE :	GEWICHT :
DUBBELE SOEVEREIN	goud	919/1.000	11.06 gram
SOEVEREIN	goud	919/1.000	5.53 gram
DUKATON	zilver	873/1.000	33.23 gram
HALVE DUKATON	zilver	873/1.000	16.61 gram
VIERDE DUCATON	zilver	873/1.000	8.31 gram
ACHTSTE DUCATON	zilver	873/1.000	4.15 gram
SCHELLING	zilver	582/1.000	4.98 gram
VIJF STUIVERSTUK	zilver	582/1.000	4.78 gram
TIEN OORDENSTUK	zilver	416/1.000	2.39 gram
DUBBEL OORD	koper-brons		7.63 gram
OORD	koper-brons		3.81 gram

◁ Detail uit de kaart van Marcus Gheeraert dat ons de juiste situatie aantoonst van de plaats waar de Geldmuntstraat en de Geldmunt (nr. 77) in Brugge te vinden was. - Zie rechter onderhoek -.

Voor de rekenwijze nam men als basis : I Gulden = 20 Stuivers
I stuiver = 4 Oorden.

De dubbele schelling zou pas in 1751 er worden aan toegevoegd met een zilver gehalte van 582/1.000 en een gewicht van 9.90 gram.

Dat alle munten niet met het door de ordonnantie juiste gewicht voorkwamen was helemaal niet verwonderlijk, gezien er door deze verordening als gebruikelijk een afwijking was voorzien, wat later zal blijken uit het juist bepalen van de oplagen en dat naar het materiegewicht.

Bij de verordening van 19 juli 1755 zouden nog worden aangemunt : Kronen, Halve Kronen, en het Plaket of XIV Oordenstuk, deze munten werden echter nooit te Brugge geslagen, gezien de Brugse muntplaats sluit op 30 december 1754, wat helemaal niet zeggen wil dat deze munten in Vlaanderen niet gangbaar geweest zijn. Alle munten te Brugge geslagen onder de regering van Maria Theresia zijn steeds herkenbaar van dezelfde muntsoorten te Antwerpen of Brussel geslagen, daar zij als muntplaatsteken een naar links klauwende leeuw voeren, steeds boven het jaartal, behalve voor de dubbele schelling en de schelling van het tweede type waar dit muntplaatsteken op de voorzijde voorkomt.

Tevens is het vermelden waard dat alle munten uit deze tijd géén waarde vermelden, behalve het XIV Oordenstuk, doch dat de bevolking als basis moest nemen : het metaal, het gehalte, het gewicht en de doormeter, zaken die bij de gewone man heel wat verwarring teweegbrachten, deze oorzaken leverden dezelfde problemen op in de logementshuizen, waar postkoetsen vreemde reizigers aanvoerden, zodat de waard zich steeds verplicht zag : kennis te hebben genomen van de nieuwe muntordonnanties, of in het bezit te zijn van een "plakaatboek", waar alle gangbare munten in afbeelding op voorkwamen, tevens te beschikken over een muntgewichtdoos om aan de hand van deze muntgewichten de werkelijke waarde van de hem aangeboden munten te kunnen vaststellen.

Het was *Jacques Roettiers*, officieel aangestelde muntgraveur, die de muntstempels sneed. *Jacques Roettiers* stamde uit een befaamde graveursfamilie, die over Europa befaamd werk op dit gebied had geleverd en toch was het te Brugge *Norbert Heylbrouck*, die de plaatselijke stempels sneed naar het voorbeeld van *Jacques*

Gruuthusemuseum (foto Breye, Brugge). XVIIe eeuw.

Nota bij pagina 7

"Het eerste verslagboek van 'Het oudheidkundig Genootschap van Brugge', lopende over de jaren 1865 tot 1880, leert ons dat rechter Vercauteren het muntslagersreliëf in 1862 van de toenmalige Brugse Bisschop Mgr. Malou gekregen had. Oorspronkelijk versierde het beeldhouwwerk, gedateerd 1563, de zuidelijke doorgang, (Aan de zijde van de Geldmuntstraat dus) van de Muntpoort. De huidige benamingen Geldmuntstraat, Muntpoort en Muntplein wijzen overigens nog op het feit dat in dit kwartier het Brugse Munthuis met al zijn aanhorigheden (de conciërgerie, de huizen van de muntmeesters, van de "Wardein" en van de "essaieur", de ateliers en de muntkamer) gelegen was."

*Uit : "Brugges Kunstbezit 2". p. 97
door Dr. Valentin Vermeersch.
Uitgeverij ORION. Brugge. 1973.
N.V. Desclée - De Brouwer - Brugge.*

Roettiers. Terloops vermelden wij nog dat : Norbert Heylbrouck in 1731 ter dood veroordeeld werd wegens valsmunterij, doch wegens groot gebrek aan muntgraveurs begenadigd werd en zo mocht hij te Brugge, zij het onder voortdurende bewaking zijn werk aan de munt verder zetten.

Norbert Heylbrouck heeft tevens prachtwerk geleverd bij het graveren van de Vlaamse schepenen-penningen en dat zowel voor het Ieperse, Het Brugse Vrije, de penning voor de handelaars- en makelaarskamer van Brugge (enkel op twee exemplaren geslagen), het Gentse, het Kortrijkse en ondanks dat al deze penningen niet het Brugse muntplaatsteken vertonen, zijn zij toch allen op de Brugse munt geslagen.

De muntplaats Brugge begon haar werkzaamheden op 3 februari 1745 en dat met het slaan van de oorden, die theoretisch het jaartal 1744 droegen.

Men maakte van deze muntstempels gebruik tot 4 maart 1745, datum waarop te Brugge 12 paar nieuwe matrijzen aankwamen.

Ondanks dat het in strijd was met de muntwet, plaatste graveur Heylbrouck zijn eigen teken "H" op deze stempels, volgens het gebruik mocht alleen het teken van de officieele graveur op de munt voorkomen, daar hij de ontwerper en stempelsnijder was van het aangenomen type.

3. DE TE BRUGGE GESLAGEN MUNTEN

In volgorde tot de waardeverhouding sommen wij nu de te Brugge geslagen munten op :

1. DUBBELE SOUVEREIN :

Doormeter 28 mm., deze munt heeft als rand : een dubbele rij van verdiepte vierkante punten.

Op de voorzijde bemerken wij : het gekroonde borstbeeld van Maria Theresia naar rechts kijkende met onder de armafsnede de letter R (Roettiers), het geheel is omgeven door volgende tekst : MAR - TH - D - G - R - JMP - G - HUNG - BOH - R - of voluit : *Maria - Theresia - Dei - Gratia - Romanorum - Imperatrix - Germaniae - Hungariae - Bohemiae - Regina.*

De keerzijde toont ons : een keizerlijk gekroond schild dat de wapens van Oostenrijk en Boergondie weergeeft, het geheel geplaatst op twee in kruisliggende maarschalkstaven, onderaan het schild en boven het jaartal, een naar links

Grootzegel van
Keizerin Maria-Theresia
1740 - 1780

klauwende leeuw, teken van de Brugse muntplaats. De omgevende tekst is hier : ARCH - AUS - DUX - BURG - BRAB - C - FL - of voluit : *Archidux - Austriae - Dux - Burgundiae - Brabantiae - Comes - Flandriae.*

Het is ons, voor dubbele gouden souverein niet bekend welke de oplage is voor 1750, wel weten wij dat er van 13 april 1751 tot 31 maart 1752 aan grondstof werd verbruikt : 720 Mark, 6 Onsen, 1 esterlin en 9 azen, zodat de oplage voor beide jaren met 15.915 stuks overeenkomt.

Tot op heden is de munt met het jaartal 1752 nooit voorgekomen, wij nemen aan dat dit jaartal niet zou bestaan, maar dat eenvoudig in 1752 met de muntmatrijzen van 1751 is doorgewerkt.

2. A) SOEVEREIN :

doormeter 23 mm., rand gelijk aan de dubbele soeverein, het type A is volkomen gelijk in afbeelding aan de dubbele soeverein.

2. B) SOEVEREIN :

als beschreven bij 2 A wat de voorzijde betreft, doch de keerzijde vertoont nu een ovaal versierd wapenschild omringd door twee lauwertakken.

Voor de jaren 1750 en 1751 (type 2 A) zijn samen 383.393 stuks aangemaakt.

Van het type 2 B kennen wij volgende oplagen : 1751 en 1752 40.433 stuks, 1753 22.143 en voor 1754 23.779 stuks.

De Brugse muntwerkplaats werkte voor beide munttypen van einde september 1749 tot november 1754 en verbruikte daarbij 10.636 Mark, 7 Onsen en 28 Azen als grondstof.

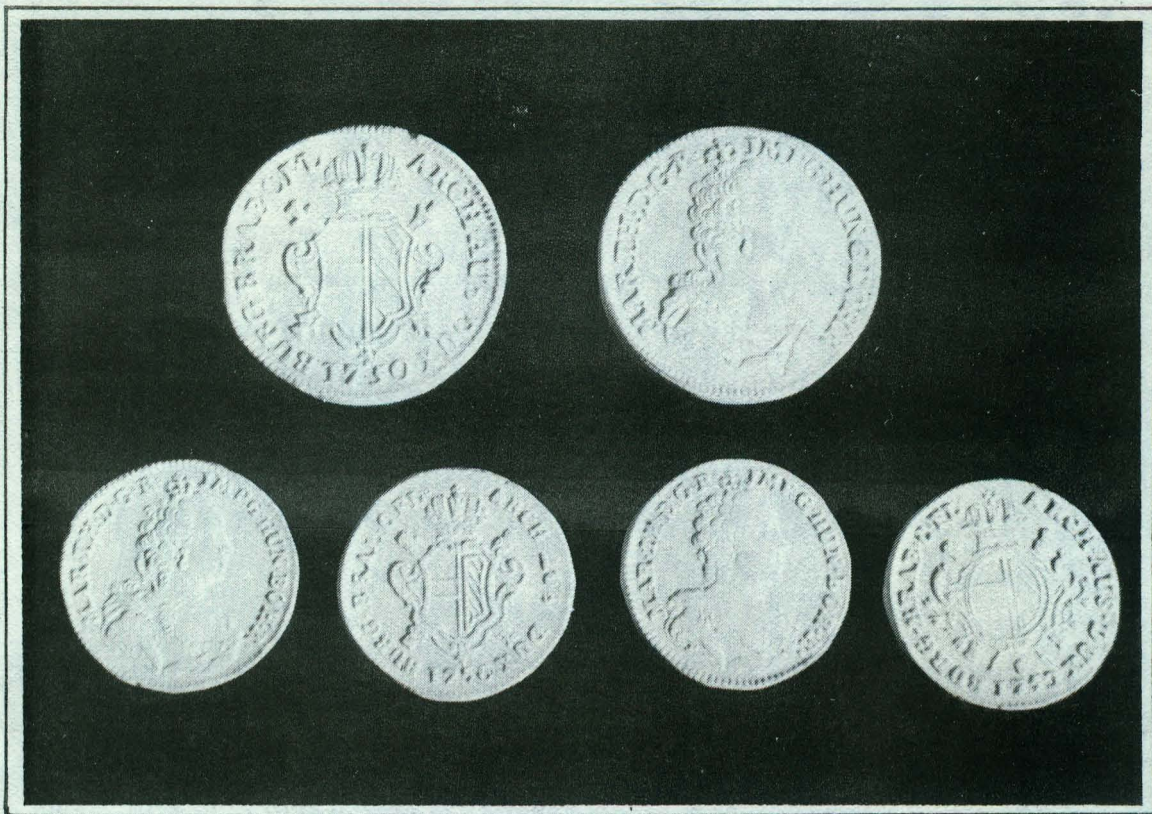
3. DUKATON :

Bij de zilveren munten vangen wij met de Dukaton aan die een doormeter van 39 tot 40 mm. heeft.

Aan de voorzijde is de beelddenaar en tekst volkomen gelijk met de dubbele soeverein. Wil echter opmerken dat bij de jaartallen 1750 en 1751 het beeld van Maria Theresia van oorbellen voorzien is. Op de keerzijde bemerken wij een keizerlijk gekroond wapenschild dat deze maal de wapens van Oostenrijk, Brabant, Vlaanderen en Milaan voert, met in het midden een klein schild dat de wapens van Boergondië en Oostenrijk vertoont.

Verder is de tekst, muntplaatsteken en jaartal volledig in overeenstemming met de dubbele soeverein.

Op de rand is de lijfspreuk van Maria Theresia aangebracht : *Justitia et Clementia*

GOLDEN MUNTEN: *Dubbele Souverein (r°. r°)*
Souverein (r°. v°. - r°. v°)

ZILVEREN MUNTEN: *Ducaton (r°. v°. r°)*
1/4 Ducaton (v°) — 1/2 Ducaton (r°. v°) — 1/4 Ducaton (r°)

of vrij vertaald : *Gerechtigheid en Goedheid*, gescheiden door bloemsiermotieven. De oplagegetallen voor de jaren 1750 en 1751 zijn niet teruggevonden, voor het jaartal 1754, het type zonder oorbellen is de oplage 41.549 stuks of 5.652 Mark, 7 Onsen en 16 esterlins aan grondstof.

Het slaan van deze munten liep over een periode van december 1749 tot november 1754.

4. HALVE DUKATON :

Deze munt is volledig in overeenstemming met de dukaton met oorbellen, de doormeter is 31 mm. en tevens draagt de rand de boven aangehaalde spreuk.

De rekening voor het jaar 1750 loopt dooreen met deze van de dukatons en zo kan geen oplage worden gegeven, de rekeningen echter voor 1751 en 1752 geven een oplage van totaal 34.450 stuks. In 1753 zijn 18.846 stuks aangemunt en voor 1754 zijn 111.150 stuks geslagen.

De aanmaak van de halve dukatons begon einde 1749 en men beëindigde het slaan van deze munten in oktober 1754.

5. KWART DUKATON :

Volledig in overeenstemming met de halve dukaton, de rand echter bestaat uit een dubbele reeks van vierkant verdiepte punten en het muntstuk heeft een doormeter van 28 mm.

De aanmaak van deze munt begon op 13 april 1751 om op een ons onbekende datum in 1753 te eindigen.

Voor de jaren 1751 en 1752 zijn samen 100.425 stuks geslagen, in 1753 zijn er 140.194 stukken aangemunt of samen voor een gewicht van 7.779 Mark, 6 Esterin en 24 Azen aan grondstof.

6. ACHTSTE DUKATON :

Is geheel in overeenstemming met de Vierde Dukaton enkel maar van 24 mm. doormeter.

Voor 1751 en 1752 is de gezamenlijke oplage 100.425 stuks, wat het jaar 1752 betreft zijn er 140.194 stuks geslagen, wat voor het totale oplage grondstofgewicht 4.092 Mark, 1 Ons, 16 Esterlin en 18 Azen uitmaakt.

7. DUBBELE SCHELLING :

Hiermede stellen wij de Dubbele Schelling voor met een doormeter van 28 mm., de rand is een dubbele vierkantige verdiepte puntenlijn.

Op de voorzijde zien wij een klimmende leeuw naar links met opgeheven zwaard,

steunde op een ovaal omkaderd wapenschild van het wapen van Boergondie met onderaan het muntplaatsteken van Brugge.

De omgevende tekst leest men als volgt : MAR - TH - D - G - R - JMP - G - HUN - BOH - R - .

Keerzijde geeft ons volgende beeld : het keizerlijk gekroond wapenschild op twee maarschalkstaven, met de wapens van : Oostenrijk, Brabant, Vlaanderen en Milaan met middenin het wapen van Oostenrijk.

Tekst : ARCH - AUS - DUX - BURG - BRAB - C - FL - en het jaartal.

Als oplage kennen wij voor de jaren 1751 en 1752 samen 155.127 stuks, voor 1753 sloeg men 18.943 stuks.

Het aanmaken van deze munt gebeurde van 13 april 1751 om op 5 september 1753 te worden beëindigd, men gebruikte voor alles samen : 7.097 Mark, 3 Onsen, 10 Esterlin en 28 Azen aan grondstof.

8. SCHELLING :

Ondanks het feit dat de schelling volledig van beeltenaar overeenkomt met de dubbele schelling, dienen wij toch twee typen te onderscheiden, namelijk deze in 1750 geslagen, waar het wapenschild op de voorzijde in twee delen verdeeld is en de wapens van Oostenrijk en Boergondie vertoont en met een oplage van 1.921.152 stuks is aangemunt.

Als tweede type is deze munt gelijk aan de dubbele schelling, doch dan alleen met het wapen van Boergondie. In 1751 en 1752 bedroeg de oplage voor beide jaren 95.279 stuks, voor het jaar 1753 muntte men 426.159 stuks aan en voor 1754 enkel 21.858 stuks of totaal aan grondstof : 50.241 Mark, 5 Onsen en 1/2 Esterlin.

De doormeter van deze munt varieert van 24 tot 25 mm. Daar tot op heden het jaartal 1754 niet is terug gevonden, nemen wij aan dat dit jaartal nooit is aangemaakt, maar dat gewoon met de stempels van 1753 is doorgeslagen, gezien de aanvang van deze munt in december 1749 een aanvang nam om in maart 1754 te worden beëindigd.

9. VIJF STUIVERSSTUK :

ook weleens VIJF SOLS genaamd, ziet er als volgt uit : doormeter 25 mm., rand bestaande uit twee lijnen vierkante verdiepte punten.

Voorzijde : twee gekruiste maarschalkstaven of een stokkenkruis met daaronder het jaartal, omgeven door volgende tekst : MAR - TH - D - G - R - JMP - G - HUN -

BOH - R -, gesplitst door het jaartal.

Op de keerzijde bemerken wij een veelzijdig schild met de wapens van Oostenrijk en Boergondie gekroond met de keizerlijke kroon, het wapenschild is omgeven door een palm- en lauriertak, waaronder het muntplaatsteken.

De omgevende tekst is de volgende : ARCH - AUS - DUX - BURG - BRAB - C - FL -. Men muntte eraan van december 1749 om te eindigen op 31 maart 1752 en verbruikte totaal 8.246 Mark, 4 Onsen, 2 Esterlin en 24 Azen aan materie om volgende oplagen te bekomen : 1750 en 1751 samen 177.660 stuks, voor 1752 bedroeg de oplage 243.240 stuks.

10. TIEN OORDENSTUK :

De laatste zilveren munt in deze reeks is het Tien Oordenstuk, het metaal is laagwaardig zilver en de munt heeft een doormeter van 19 tot 20 mm., de rand is eveneens een dubbele lijn met vierkantige verdiepte punten.

In beeldenaar komt het stuk volkomen met het vijf-stuiver-stuk overeen.

Deze munten werden van 13 april 1751 tot 31 maart 1752 geslagen en het basis-materiaal bedroeg in gewicht 7.073 Mark, 6 Onsen, 17 Esterlin, 4 Azen.

Voor de drie jaartallen : 1750, 1751 en 1752 komt de oplage op 722.100 stuks te liggen.

11. HET DUBBELE OORD :

Bij de bronzen munten nemen wij vooraf het dubbel oord met een doormeter van 27 mm. Op de voorzijde zien wij : de afbeelding van Maria Theresia naar rechts kijkende, in de haartooi een diadeem met om de hals een parelsnoer bestaande uit vijf reeksen. Op de halssnede R (Roettiers), de munt heeft een gladde rand. De omgevende tekst lezen wij als volgt : M - T - D - G - R - JMP - G - H - B - REG - A - A - D - BURG - of voluit : Maria Theresia Dei Gratrix Germaniae Hungariae Bohemiae Regina Archidux Austrariae Dux Burgundiae.

De keerzijde toont ons de volgende tekst : AD USUM BELGII AUSTRIACI, het jaartal en het muntplaatsteken, alles door twee lauwertakken omsloten.

Deze tekst wil beduiden : Ten gebruike van de Belgisch - Oostenrijkse Nederlanden.

Wat aan metaal gewicht voor deze munten is gebruikt kennen wij niet, zodat wij ook géén oplage-getallen kunnen vermelden, toch is ons bekend dat er munten voorkomen met de jaartallen 1749, 1750, 1751 en 1752, volgens sommige numismaten zou ook het jaar 1753 zijn aangemunt, ondanks het feit dat dit jaartal tot

ZILVEREN MUNTEN: 10 Oorden (v°) - 1/8 Ducaton (r°v°) - 10 Oorden (r°)
 5 Sols (r°) - Dubbele Schelling (r°v°) - 5 Sols (v°).
 Schellingen (r°v°r°).

BRONZEN MUNTEN: Dubbel oord (v°r°).
 Oorden (r°v°r°)

op heden niet is voorgekomen.

12. OORDEN OF LIARDS :

Voor de munten die de reeks sluiten namelijk de oorden of liards zijn er twee verschillende typen. Zij hebben beiden een gladde rand en meten 23 mm. diameter.

Het eerste type is geslagen in 1744 en 1745 waarop aan de voorzijde voorkomt : het borstbeeld van de keizerin naar rechts kijkende, met diadeem in de haartooi, onder de hals de letter H (Heylbrouck) met volgende tekst : MAR - TH - D - G - HUNG - BOH - R - AR - D - AUS - D - BURG -.

Op de keerzijde de tekst : Ad Usum Belgii Aust. Jaartal en muntplaatsteken. De uit-erste rand vertoont een aaneensluitende parelreeks.

Voor beide jaren 1744 en 1745 bedraagt de oplage 1.664.683 stuks.

Bij het tweede type ligt het verschil in de voorzijde van de stempel, wij bemerken namelijk het borstbeeld van Maria Theresia naar rechts kijkende, doch deze maal draagt de keizerin een parelsnoer om de hals uit vier reeksen bestaande.

De letter H van de Brugse stempelsnijder Heylebrouck komt niet voor.

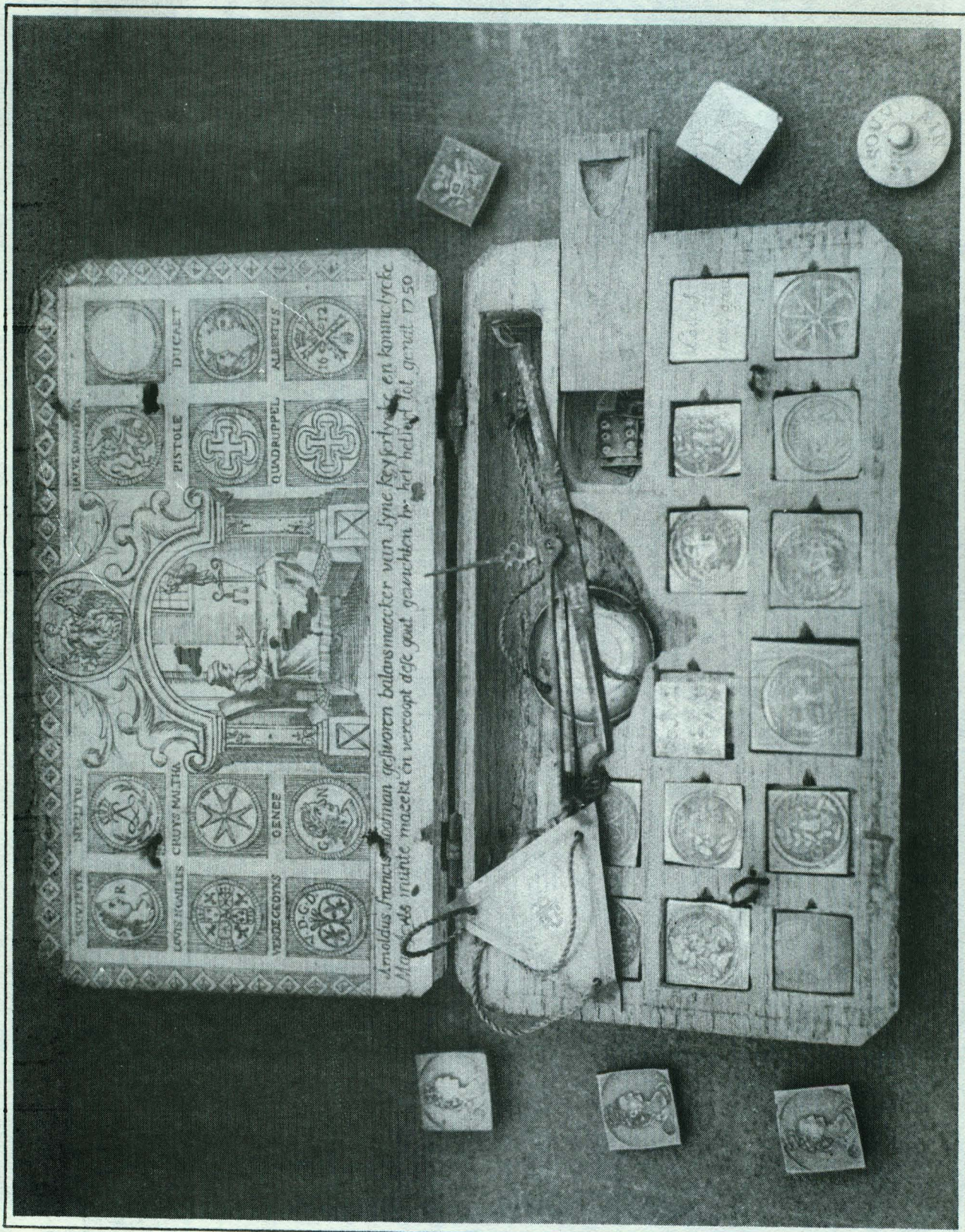
De tekst is hier : M - T - D - G - R - JMP - G - H - B - REG - A - A - D - BURG -

De keerzijde is met voorgaande munt gelijk. Van de jaren waarin deze munten werden geslagen namelijk 1749, 1750, 1751 en 1752 kennen wij eveneens geen oplagegetallen. Bij de katalogus De Mey komt het jaar 1753 voor, met de vermelding : pas vu.

Dat in deze periode ook valse munten voorkwamen is echt niet te verwonderen.

Deze valse munten zijn echter door verzamelaars ten zeerste gezocht, omdat zij veel zeldzamer voorkomen dan de echte munten. Muntgewichten uit ditzelfde tijdperk zijn eveneens bekend en vooral voor gouden munten bestemd, muntgewichten voor zilveren munten komen daarbij zeer zelden voor. Wij hebben er aan gehouden enkele exemplaren en een muntgewichtdoos uit deze periode af te beelden. Daar wij in dit artikel ook gewichtseenheden aanhalen, zal onderstaande opsomming daarbij behulpzaam zijn.

In NEDERLAND wordt de Mark onderverdeeld in 8 Onsen = 160 Engelsen of Esterins of 5.120 Azen, terwijl men in FRANKRIJK als volgt rekende : De Mark deed 8 Onsen of 64 Gros of 192 Deniers of Penningen of 4.608 Grains of Greinen. 1 Pond te BRUGGE woog 464 gram en bevatte 2 Mark, zodat de Brugse Mark met 232 gram gelijk stond.

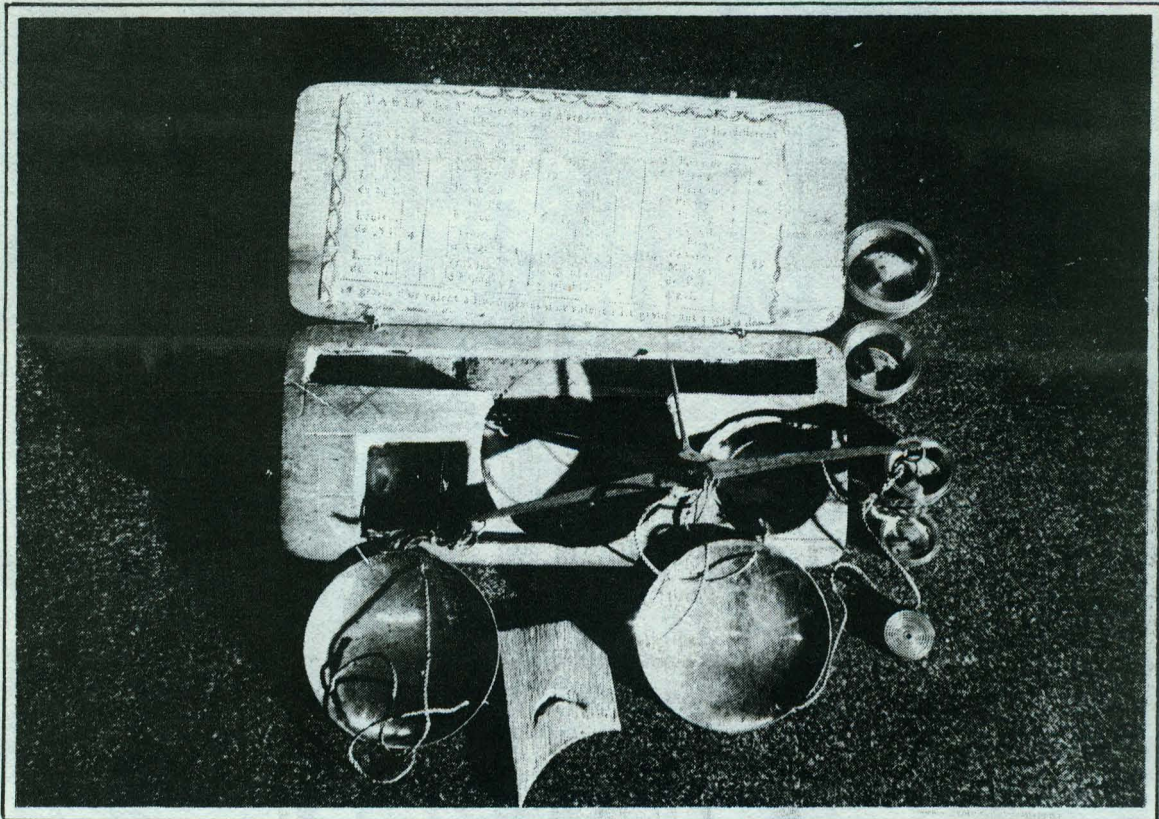

Arnoldus franciscusooman gesworen balansmaecker van syne keyserlycke en koninclycke
 Maec. Als miltie maecte en vercoopt dese goet gewichten in het helich tot genue 1750

MUNTEWICHTDOOS gemaekt door Arnoldus franciscus Hoofman - Gent - 1750
 Meerdere muntgewichten voor dubbele en enkele souvereinen rechts van de doos.

4. DE WAARDEVERHOUDING

DUBBELE SOUVEREIN	= 12 Gulden	= 240 Stuivers	= 40 Schellingen	= 960 Oorden
SOUVEREIN	= 6 Gulden	= 120 Stuivers	= 20 Schellingen	= 480 Oorden
DUCATON	= 3 Gulden	= 60 Stuivers	= 10 Schellingen	= 240 Oorden
HALVE DUCATON	= 1,5 Gulden	= 30 Stuivers	= 5 Schellingen	= 120 Oorden
1/4 DUCATON		= 15 Stuivers		= 60 Oorden
DUBBELE SCHELLING		= 12 Stuivers	= 2 Schellingen	= 48 Oorden
1/8 DUCATON		= 7,5 Stuivers		= 30 Oorden
SCHELLING		= 6 Stuivers	= 1 Schelling	= 24 Oorden
5 STUIVERS		= 5 Stuivers		= 20 Oorden
10 OORDENSTUK		= 2 1/2 Stuivers		= 10 Oorden
STUIVER		= 1 Stuiver		= 4 Oorden
1/2 STUIVER		= 1/2 Stuiver		= 2 Oorden
OORD	= 12 mijten	= 1/4 Stuiver		
DUIT	= 6 mijten			
DENIER	= 4 mijten			

MUNTGEWICHTDOOS - Op het bijgaande tabelletje wordt de gouden souverein vermeld en ook zijn gewicht. - ± 1800.

Daarbij diende men nog rekening te houden met de zo genaamde wisselkoers en de courante betaling, waarbij de laatste ongeveer 1/6 hoger kwam te liggen, daarbij mocht men de munt (vooral bij gouden exemplaren) in ontvangst nemen met de toegestane afwijking volgens het plakaatboek en tevens rekening houdende met de sleet die de munt door circulatie kon hebben opgelopen.

Zeer moeilijk is het een waardeverhouding te geven uit dit tijdperk in vergelijking met onze hedendaagse tijd, het achterhalen van de werkelijke koopkracht is zeker geen gemakkelijke opgave, omdat dit te sterk verbonden is aan ruimte en tijd en tevens omdat de levensomstandigheden al te zeer verschillen.

Tevens dienen wij aan te stippen dat bij de aristocratie grote weelde heerste en daar tegenover de arbeiders en boeren in armoede leefden.

Twaalf tot veertien uur per dag werken was als normaal te beschouwen, daarbij moest de arbeider zich tevreden stellen met : roggebrood, bonen, melk of pap, terwijl kaas, eieren en vlees als een luxe konden beschouwd worden, te meer daar de aardappel nog niet op het dagelijks menu voorkwam.

Voor lonen in deze tijd uitbetaald noteerden wij het volgende :

- Een geschoold metser :	20 à 24 stuivers per dag
- Een metserdiener :	12 stuivers per dag
- Vrouwenarbeid voor wieden en hooien :	6 à 8 stuivers per dag
- Wasvrouw :	1 stuiver per uur
- Schoonmaakster :	1 stuiver per uur
- Koetsier :	42 guldens per jaar
- Kamermeid :	30 guldens per jaar

Wanneer er sprake is van jaarlonen moeten wij gaan rekening houden dat daarin tevens begrepen was : verblijf, kledij en voeding; bij landarbeiders als : spitters, maaiers of paardenknechten was meestal in hun loon ook de voeding en het verblijf inbegrepen.

Een raadpleging bij een geneesheer kostte de patient 10 stuivers of 40 oorden, wat er op neerkwam dat dit een gespecialiseerd arbeider zijn half dagloon kostte, ziekte waarborg bestond helemaal niet, zodat zieken meestal op liefdadigheid aangewezen waren.

Voor voedingswaren noteerden wij volgende :

Fredericus Louis, Zoon van Augustus Ferdinand, geb. 18 November 1772.
 Fredrik Willem, Zoon van Augustus Ferdinand, geb. 21 September 1779.
 Fredrica Dorothea, Dochter van Augustus Ferdinand, geb. 24 Mey 1770.
 Anna, Abdisse van Quedlingburg geb. 9 Nov. 1723.
 Frederica, Douairière van den Markgraave van Brandenburg-Anspach, geb. 28 September 1714.
 Philippine, geb. 13 Maerte 1716, getrouwd met den Hertog van Welferbuttel.

VAN POLEN.

Stanislaus Augustus Poniatowski, geb. 17 January 1732, verkoren tot Koning van Polen 7 September 1764.

VAN DENEMERKEN.

Christianus den VII., Koning van Denemarken, geb. 29 January 1749, Weduwaer.
 Fredrik, Kroon-Prins, geb. 28 January 1768.
 Louise Augusta, Princesse van Denemarken, geb. 7 July 1771.

Fredrik, Broeder des Konings, geb. 11 October 1753.
 Louise, Zuster des Konings, geb. 30 January 1750.
 Guilielmina, Zuster des Konings, geb. 10 July 1747, getrouwd met den Prins Karel v. Hessen-Kassel.

Julie Marie van Bruynswyk-Wolffenbuttel, Koniginne Douairière van Denemarken, geb. 7 Sept. 1729.

VAN ZWEDEN.

Gustavus III., Koning van Zweden en Hertog van Holst. in-Gottorp, geb. 24 January 1746, getrouwd 1766. met

Sophia Magdalena van Denemarken, Koniginne van Zweden, geb. 3 July 1746. *Huis Kind*

Gustavus Adolphus, geb. 1 November 1778.

Carolus, I. Broeder des Konings, geb. 8 October 1748, getr. met Hedwigis, Hertoginne van Holst. in-Gottorp.

Fredrik, II. Broeder, geb. 18 July 1750.

Sophia Albertina, geb. 8 October 1753.

VAN MOSCOVIEN.

Catharina de II., Czarinne van Moscovien, geb. 2 Mey 1729.

Paul Petrowitz, Groot-Hertog van Moscovien, geb. 1 October 1754, getrouwd met

Maria Frederowna van Wurtemberg, geb. 25 October 1759.

Alexander Paulowitz, Zoon van den Groot Hertog van Moscovien, geb. 22 December 1777.

Constantinus Paulowitz, II. Zoon van den Groot-Hertog van Moscovien, geb. 8 Mey 1779.

Alexandra Pawlowna, Dochter van den Groot-Hertog van Moscovien, geb. 9 Augusti 1783.

VAN TURKYEN.

Abdul Ahmed den IV., geb. 20 Maerte 1725, Grooten Sultan sedert den 21 January 1774. *Zyne Kinderen*

Hamid, geb. 7 December 1776.

Efma, Sultane, geb. 2 Augusti 1778.

Mustapha, geb. 9 September 1779.

Meleck, Sultane, geb. 27 January 1781.

N. Sultane, geb. 8 Augusti 1781.

HUYSGELDEN binnen Gend, als volgt:

1780 2 en 3 quart. | 1782 2 en half.

1781 2 en 3 quart. | 1783 2 gheele

Tot heden den 13 October.

Men betaelt dyssendags, donderdags en zaterdags, behoudens als die daegen vallen op de afgeselde Heyligdagen.

Evaluatie van de Specien

Ingevoige de Placcaeten van H. K. ende K. M. in daten 29. September 1749. en 21. April 1755.

VREMDE SPECIEN.

	Wisselg.	Courant.
	G. St. D.	G. St. D.
Guinée,	11 8 3	13 6 3
Louis, gezejd Noailles,	16 8 6	19 3 3
Croix de Malthe,	13 1 6	15 5 3
Mirliton,	8 12 0	10 0 0
Vertugadin,	10 18 0	12 14 6
Franche Pistole,	9 0 0	10 10 0
Stukken van dry Kroonen,	2 16 0	3 5 3
Stukken van Navarre,	2 5 0	2 12 6
Palm-Takken,	2 16 0	3 5 3
Stukken met dobbel LL,	2 5 0	2 10 0
Dobbelen Carambol,	3 4 0	3 14 6

SPAENSCHESPECIEN.

	Wisselg.	Courant.
	G. St. D.	G. St. D.
Gouden Souvereyn,	15 6 0	17 17 0
Oud. Spaenschen Quadrup.,	36 0 0	42 0 0
Dobbelen Ducat,	10 2 0	11 16 0
Enkelen Ducat,	5 1 0	5 18 0

Nota: Dat de enkele Ducaten maar en moeten ontfangen worden met een Aes remedie en de dobbelen met twee Aezen, ende zal gesupoleert worden twee Stuyvers Wisselgeld voor ider gebrekende Aes boven de zelve remedie, van een Aes tot het zesde Aes inclus; ende de gene, zoo enkele als dobbelen, die verminderd zyn boven de zes Aezen, zyn billoen.

Dat ook geene andere Ducaten cours hebben, als de gene van het Slag van Hunne Keyzerlyke Majesteyten, de gene van de Ards-Hertogen Albertus en Izabella, en de gene van de vereenigde Provincien.

Dat alle andere goudse Specien, zoo oude als nieuwe, moeten ontfangen worden met twee Aezen remedie, en voor ider gebrekende Aes, boven de zelve remedie, op te leggen twee Stuyvers Wisselgeld tot vier Aezen inclus; en de gene, die lichter wagen als zes Aezen, de remedie daer in begrepen, zyn billoen.

NIEUWE SPECIEN

	Wisselg.	Courant.
	G. St. D.	G. St. D.
Van het Slag van H. K. M.		
Dobbelen Souvereyn,	15 6 0	17 17 0
Enkelen Souvereyn,	7 13 0	8 18 6
Ducatons,	3 1 0	3 11 0
Halve Ducatons,	1 10 6	1 15 6
Quarten van Ducatons	0 15 3	0 17 9
8ste deelen van Ducatons,	0 7 6	0 8 9
Nieuwe Kroonen,	2 11 0	3 3 0
Halve Kroonen,	1 7 0	1 11 6
Schellingen,	0 6 0	0 7 0
Stukken van vyf Stuyvers,	0 0 0	0 5 0
Stukken van thien Cordes,	0 0 0	0 2 6

VREMDE SPECIEN.

Louis ofte Mirliton, wegende 4 Engelschen 7 Greynen, ofte 38 in het Mark, doende 8 Guld. 12 St. Wiffelg., in Courant 10 Guld. 3 Oord.

Franche Pistole, wegende 4 Engelschen 14 Aezen, doende 9 Guldens Wiffelgeld, in Courant 10 Guldens 10 Stuyvers.

Louis met het Kruys van Maitha, wegende 6 Engelschen 12 Greynen, ofte 25 in het Mark, doende 13 Guld. 1 Stuyver 2 Oord. Wiffelgeld, in Courant 15 Guldens 5 Stuyvers 1 Oord.

Louis ofte Vertugadin, wegende 5 Engelschen 10 Greynen, ofte 30 in het Mark, doende 10 Guldens 18 Stuyvers Wiffelgeld, in Courant 12 Guldens 14 Stuyvers 2 Oorden.

Guinée, wegende 5 Engelschen 16 Greynen, doende 11 Guldens 8 Stuyvers 1 Oord Wiffelg., in Courant 13 Guldens 6 Stuyvers 1 Oord.

Alberin, wegende 3 Engelschen 11 Greynen, doende 6 Guldens 15 Stuyvers Wiffelgeld, in Courant 7 Guldens 17 Stuyvers 2 Oorden.

Goude Keyzerlyke Specien.

Dobbelen Souvereyn, wegende 7 Engelschen 8 Aezen, doende 15 Guldens 6 Stuyv. Wiffelg., in Courant 17 Guldens 17 Stuyvers.

Enkeien Souvereyn, wegende 3 Engelschen 10 Aezen, doende 7 Guldens 13 Stuyvers Wiffelgeld, in Courant 8 Guldens 18 Stuyvers 2 Oorden.

Uit :

Waere prognosticatie (ofte) voorzegginge der vier tijden van dit schrikkel-jaer.

door Mr. Daniël Montanus.

Tot Gend bij Indocus Begijn op d'Appel-Brugge in den Engel - 1784 -

Een roggebrood van 730 gram kostte een stuiver, men betaalde echter twee stuivers voor een tarwebrood van hetzelfde gewicht. Een schelling telde men neer voor een pond (464 gram) spek, terwijl een pond schapenvlees 4 stuivers kostte. Boter kostte 4 à 5 stuivers het pond, een haring kostte twee oorden en een ei kostte een duit. Rijst kostte drie stuivers het pond, chocolade betaalde men echter 36 stuivers het pond. Een souverain in goud was de prijs voor een pond kruidnagelen en kaneel kostte tussen de 85 en 90 stuivers het pond. Peper betaalde men werkelijk peperduur, namelijk 24 stuivers het pond, wat terug overeenstemde met het dagloon van een gespecialiseerd arbeider.

De regering van Maria Theresia bracht ons een heel stel mooie munten en spaarde ons van oorlog in Vlaanderen. Wanneer de Keizerin te Wenen op 29 november 1780 op sterven lag behoorden tot haar laatste woorden : *"Alleen het slechte en het eigenbelang besturen de wereld"* en terwijl de regen op deze novemberdag neerviel, sprak zij nog de volgende zin : *"Het is wel slecht weder voor zulk een lange reis die ik ga ondernemen"*.

Maria Theresia
[Signature]

Bibliografie

1. MAJOR D. R. JOSEF CEJNEK : Osterreichische Münzprägungen von 1519 bis 1935 - Wien 1935.
2. A.DELMONTE : - De gouden benelux - Amsterdam 1964.
3. A.DELMONTE : - De zilveren benelux - Amsterdam 1967.
4. J. DE MEY : - Les monnaies belgo-luxembourgeoises de Charles III à Guillaume Ier - Bruxelles - 1963.
5. H. DOUSTER : - Dictionnaire des poids et mesures - Antwerpen - 1840.
6. TASSILO EYPELTAUER : - Corpus nummorum regni Mariae Theresiae - Brussel - 1973.
7. A. HAECK : - De munten van de graven van Vlaanderen 1556 - 1754. Brussel - 1979.
8. R. KLIMPERT : - Lexikon der Münzen, Masse, Gewichte, Zählarten, und Zeitgrößen aller Länder der Erde. - Berlin - 1896.
9. GUNTER PROBSZT : - Ohstrorff - Schau- und Denkmünzen Maria Theresias - Graz - 1970.
10. NUYTTENS MARCEL : - Eigen archief.

HET PLAN VAN IZEGEM, VAN HET JAAR 1640
GEMAAKT DOOR ANTONIUS VANDERUS, KAN
BEKOMEN WORDEN OP HET STADHUIS BU-
REAU 12, BIJ DE HEER DEMEURISSE ANDRE
TEGEN DE PRIJS VAN 50 FR.

Yets over

de Waarde van oude munten

Marcel Huytens, Boomforeeststr. 39. 8700 IZEGEM.

Hoe dikwijls niet lezen wij in een of ander tijdschrift : Betaald aan ... de som van twee Souvereinen, één Dukaton, twee Schellingen, vier Stuivers en twee Oordjes of iets in deze zin.

En meteen staan wij voor oude muntbenamingen en vragen wij ons af : Wat zou een dergelijke munt toen zijn waard geweest ?

Om U daarin behulpzaam te zijn kunnen wij volgende basis nemen : Het Nederlandse Staatsblad nummer 63 laat het Besluit van 8 December 1834 verschijnen dat zegt : Dat vanaf ingang van het Besluit volgende vreemde munten kunnen omgewisseld tegen de waarde van het volgens besluit Nederlandse munt.

Munten van de Oostenrijkse Nederlanden : _____

Gouden munten :

Dubbele Souverein =	15.98 Gulden,
Souverein =	7.99 Gulden,
Halve Souverein =	3.99 1/2 Gulden,
Dukaat =	5.04 Gulden,

Zilveren munten :

Dukaton =	2.98 Gulden,
Halve Dukaton =	1.49 Gulden,
Vierde Dukaton =	0.74 1/2 Gulden,
Achtste Dukaton =	0.35 1/2 Gulden,
Brabantse Kroon =	2.63 Gulden,
Halve Kroon =	1.31 Gulden,
Vierde Kroon =	0.65 1/2 Gulden,
Dubbele Schelling =	0.57 Gulden,

Schelling =	0.28 1/2 Gulden,
Plaket =	0.15 Gulden,
Stuk van 5 Plaket =	0.71 Gulden,
Stuk van 5 Stuivers =	0.22 Gulden,
Stuk van 10 Oordjes =	0.11 Gulden,

Koperen munten :

Stuk van 2 Oordjes =	0.02 Gulden,
Stuk van 1 Oordje =	0.01 Gulden,

Munten van het Prinsbisdom Luik

Gouden munten :

Dukaat =	4.90 Gulden,
Gouden Gulden =	4.90 Gulden,

Zilveren munten :

Dubbele Schelling =	0.57 Gulden,
Schelling =	0.26 1/2 Gulden,
Plaket =	0.13 1/2 Gulden,

Koperen munten :

Stuiven =	0.02 1/2 Gulden,
Halve Stuiver =	0.01 Gulden,
Oordje =	0.00 1/2 Gulden,

Munten van het Groothertogdom Luxemburg

Koperen munten :

Stuiver =	0.04 Gulden,
Halve Stuiver =	0.02 Gulden,
Oordje =	0.01 Gulden,
Half Oordje =	0.00 1/2 Gulden,

De Belgische en Franse frank waren omwisselbaar tegen de koers van 0.47 1/2 Gulden of 47 1/2 Cent.

Dat men toen nog met HALVE CENTEN of HALVE CENTIEMEN rekende is zeer aanneembaar, gezien men rekening moest houden met de sleet welke deze oude munten door het jaren lange in omloop zijn hadden ondergaan.

Eigenaardig is het te weten dat van deze kleine munt ter waarde van een HALVE CENT in 1940 nog 6.000.000 stuks werden geslagen en ondanks nu de cent zijn waarde aan munt heeft verloren, is het stukje van een HALVE CENT tot op heden niet ongankbaar verklaard.

Van vreugden en pijn van 't schoenmaker zijn.

*Joseph Wieblauwe
Daillylaan, 126, 1030 BRUSSEL*

MET DE HONDEKAR NAAR DE MARKT.

Honderd vijftig jaar geleden werden er in Izegem reeds heel wat schoenen gemaakt. De stad kende echter nog geen fabrieken maar er waren des te meer familiale bedrijven die van de schoenmakerij leefden. Later zijn enkele daarvan uitgegroeid tot bekende en belangrijke firma's. (o.a. Defauw, Van den Berghe, Bral, Vandommele e.a.).

De welbekende familie Vandewalle had ook zo'n klein bedrijf. Op de hoek van de Roeselaarse- en de Wijngaardstraat hield vader François Vandewalle naast zijn kleinschalig schoenbedrijf nog een herberg open onder de naam "Het Zwijntje". (1)

Na de dood van François was het zijn zoon Rafaël die de schoenzaak en de herberg overnam.

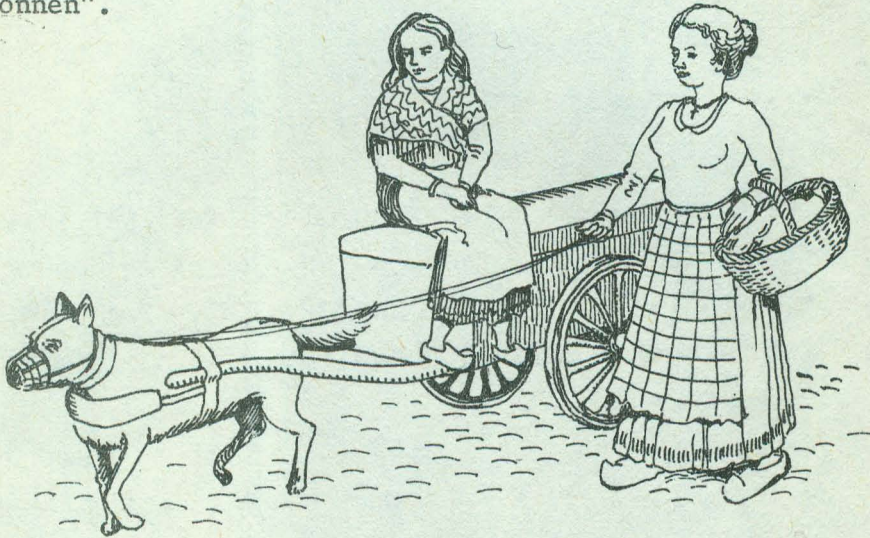
Beenhouwer Emiel Duyvejonck die een beenhouwerij openhield op de hoek van de Sint-Pieters- en Krekelstraat, was ook getrouwd met een dochter Vandewalle. Zijn vrouw Pharaïlde hield ook lange tijd in deze beenhouwerij nog een klein schoenmakersbedrijf open.

Uit dezelfde stam sprong ook Louise Vandewalle, echtgenote van Victor Vanbesien, en later kapitein van de Izegemse Brandweer. De schoenen moesten niet alleen gemaakt, ze moesten ook verkocht worden. Zo ging Louise samen met haar moeder, meerdere malen, in het goede seizoen, met schoenen naar de markt van DIKSMUIDE en dat te voet.

Daartoe gebruikten ze een langwerpige kar op twee wielen en met een licht gewelfd deksel. (Dergelijke karretjes werden in die tijd ook door de bakkers gebruikt om de broden bij hun klanten aan huis te bezorgen - o.a. bakker Vantomme uit de Roeselaarsestraat).

Zo'n karretje werd getrokken door een grote hond. De weg werd te voet afgelegd (32 km) en om beurten werd er wel wat gerust op het gewelfde karredeksel. De reis was steeds een tweedaagse tocht.

Ja, het dagelijks brood werd toen meer "in het zweet des aanschijns gewonnen".

DRAAIERS

In vroegere tijden moesten de schoenmakers in de regel de maandag voormiddag naar de winkel (= de fabriek) om hun stoffatie (= benodigheden : leesten, leder, euverleers (= overleders, schachten, tiezen (= tiges (Fr.)).

Vele schoenmakers hadden 's zondags een pint gepakt en sommigen hadden dat zelfs meerdere malen herhaald. De maandag hadden deze daarvan dan grote nadorst gekregen.

Zo werd er de maandag, na het ophalen van het werk, weer gepintelijerd.

Zo zeieverans (= ergens) een makker tegen het lijf liepen, gebeurde het wel meer, dat ze dan de gehele dag samen laveerden van de ene stamcafe naar de andere.

Deze maandag-drinkers werden in de volksmond "draaiers" geheten. Enkele Izegemse herbergen werden alleen of het meest door schoenmakers bezocht. Zo belandden heel wat schoenmakers in de Krekelstraat in "IN JAN BREYDEL", (2) bij Jozef D'Hondt en Emma Maes. Toen het echtpaar later ver-

huisde naar "'t Klein Kortrijk" in de Kortrijksestraat, verhuisden hun klanten mee.

Emma wist bijzonder wel hoe ze die "draaiers" kon lokken.

In het mosselseizoen, werden de aanwezige draaiers, tegen de middag gratis vergast op een portie lekkere mosselen of in de tijd van de "levaards" (= verse haringen) op een paar van die gebakken vissen. Hmmm, lekker zeg !

Het spreekt vanzelf dat deze gratis aangeboden porties ook een extra dosis peper en zout gekregen hadden ...

En of er daarna gedronken werd.

MISBRUIKEN

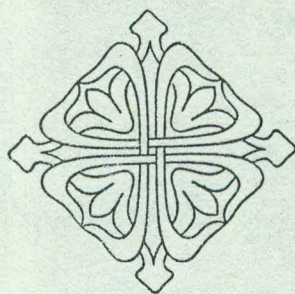
Voor W.O. I heersten er hier in veel fabrieken en werkplaatsen tal van misbruiken bij de uitbetaling van de lonen, die op heden niet meer denkbaar zijn. Het was algemeen gebruikelijk dat de werknemers op zaterdag voormiddag naar de winkel (= firma) gingen om te rekenen (= hun loon op te halen).

In die tijd was er hier ter stede een bekende firma die daarbij heel bijzondere praktijken op na hield. Gewoonlijk was het mevrouw die de uitbetalingen deed. Aan de stiksters werd dan de vraag gesteld of ze soms geen halve pak chocolade of een "v i e r e n d e e l" (= 250 gr.) koffie wensten ? De meesten onder hen hadden evenwel liever iets anders gekocht dan chocolade of koffie. Ze waagden het echter niet altijd te weigeren om zeker het gevaar niet op te lopen hun "o p z e g" (= ontslag) te krijgen.

Mevrouw kocht de koffie en de chocolade in het groot en verkocht alles met een zekere winst. In die tijd waren er bij vele waren reeds heel wat premiebons gevoegd. Daarvoor kon men o.a. tafelgerei en huissieraden krijgen. Maar mevrouw ... behield deze bons en kon zo haar eigen woning zonder verdere kosten uitrusten en sieren.

De zuster van de baas was gehuwd met een bakker. Aan alle werknemers werd deze bakkerij "aanbevolen", wat in feite neerkwam op een vermomde verplichting. Sommige jonge werknemers gingen bij de aanbevolen bakkerij hun brood kopen. Dit brood was echter niet van een beste kwaliteit. Vele huisgenoten

aten er zelfs nooit van. Vele Izegemse kiekens en konijnen uit deze vooroorlogse periode werden echter met dit brood groot en vetgemest. De neef van diezelfde schoenfabrikant gaf bij zijn oom het werk uit. Daarnaast hield hij nog een herberg open. Zo een schoenmaker uit die fabriek op zon- of maandag bij hem niet één of meerdere pinten gedronken had, kreeg hij dan bij een volgende werkverdeling gewoonlijk ook het slechtste werk ... of een paar schoenen minder ... of gewoon zijn "opzeg". Zo hard had de werkgever zijn werknemers en gans hun levenspatroon in handen. Zo erg was het met hen gesteld in die "goede, oude tijd".

NOTEN :

- (1) "HET ZWIJNTJE" : Zie ook T.M. nr. 61 (XXI/3). p. 195 e.v.
- (2) "IN JAN BREYDEL" : Krekelstraat nr. 6. Thans bewoond door Mevr. Camiel Seynaeve, geboren Marie Vanbesien.
- (3) "KLEIN KORTRIJK" : ligt in de Kortrijksestraat, links, iets over de Droge Janstraat.

De tijd van toen

DEEL DRIE - SLOT

Rika Wyffels.

Het is nu voor de derde maal dat we onder deze titel, kleine flitsen publiceren die voor tal van oudere stads- en streekgenoten herinneringen oproepen ... uit de tijd van toen.

Misschien ken je nog andere aftelrijmpjes, een ander schoolliedje, een ander raadsel dat U als kind zo geslagen heeft, dat het U in die tijd zo spontaan blij gemaakt heeft.

Stuur het ons ! Help ons de rijke verzameling van kinderliederen, voordrachtstukjes, dans- en aftelrijmpjes van "vroeger" aanvullen.

We missen nog zoveel. Er waren er nog zoveel meer ... die nog nergens gedrukt en nog nergens geschreven staan.

Hierbij sturen we ook een dankbrief aan de groep "ZON EN VREUGDE" waarvan zoveel leden meegewerkt hebben om dit driedelig artikel voor ons allen mogelijk te maken.

Alle verdere inzendingen zijn altijd welkom. Stuur ze gerust naar :

Antoon VANDROMME
Blauwhuisstraat 52
8700 IZEGEM

De groep "ZON EN VREUGDE" houdt wekelijks in zaal "NELE" een gezellig samenzijn. Deze samenkomst bindt nog meer door een potje te kaarten, een babbeltje te doen, ja, gewoon door wekelijks eens bijeen te zijn.

Een kopje warme, geurende koffie is vaak een kleine veruitwendiging van de warmte van de sfeer die daar heerst.

Voor het feestjaar 1980, wilde "ZON EN VREUGDE" ook graag een steentje bijbrengen in het grootse feestopzet dat de STAD IZEGEM bij de viering van zijn negen-eeuwen-oud bestaan gepland had.

Ze zijn samen eens gaan scharrelen in hun eigen verleden. Zo hebben ze tal van liederen, aftelrijmpjes, raadseltjes, voordrachtstukjes en wat weet ik meer, bijeengeraapt en gebundeld.

Dat was hun bijdrage voor "IZEGEM 900" en het werd een mooi en fijn geheel. Het was niet alleen een bijdrage. Het was een stukje van hun eigen beleefd leven, iets recht uit het hart, een klein stukje folklore uit een levendig Izegem dat voorbij is.

Omdat de Heemkundige Kring "TEN MANDERE" hun bijdrage zo bijzonder goed en verzorgd vond, heeft deze het dan ook graag in drie afzonderlijke afleveringen willen publiceren onder de titel : "De tijd van toen ...".

Wij hielden eraan dit zo te doen opdat op deze wijze zoveel Izegemmers ook nog eens zouden kunnen medegenieten van "De tijd van toen ...".

Mocht de groep "ZON EN VREUGDE" door deze verenigde bijdrage echt zon en vreugde gebracht hebben bij velen van onze stadsgenoten.

"Ten Mandere" dankt ze allen nog eens echt hartelijk voor hun geleverde prestatie en wenst ze nog vele mooie jaren vol gezellig samenzijn.

Met alle hoogachting,
Het Bestuur

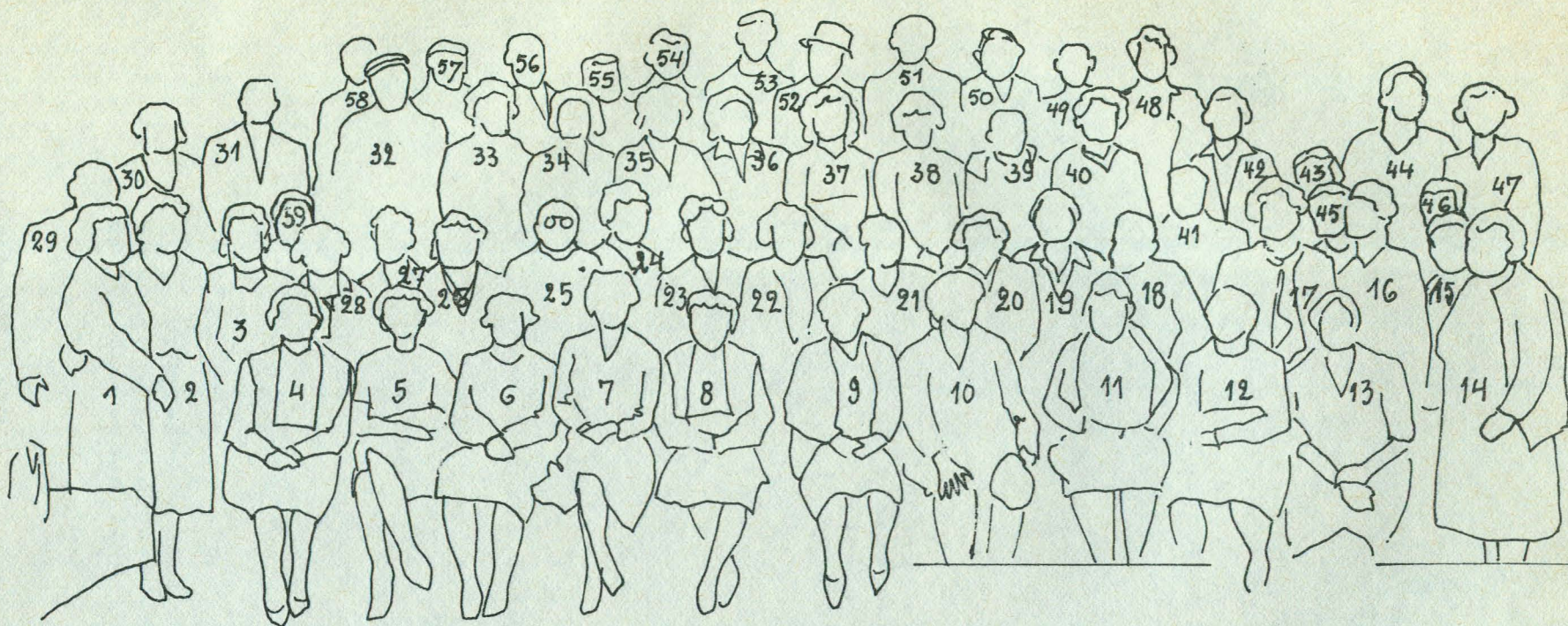
"ZON EN VREUGDE" - 1980 -

1. Paula Stragier-Ghekiere	21. Margarete Vanmeenen-Parmentier	41. Gerard Eeckhout
2. Maria Huysentruyt-Vankeirsbilck	22. Mandina Palette-Lafaut	42. Margriet Cottignie
3. Martha Verholle-Hoornaert	23. Julienne Noppe-Maes	43. M. Thérèse Declerck-Vansteenkiste
4. Gabrielle Strobbe-Fahaeghe	24. Madeleine Decru-Maertens	44. Antoinette Decock-Cneut
5. Alma Vandemoortele-Broucke	25. Valère Vansteenkiste	45. Blanche Boeraeve-Gellynck
6. Bertha Vandommele-Vandenbroucke	26. Martha Pardoën-Belpeer	46. M. Louise Buyse-Samyn
7. Jeanne Gilles de Pélichy	27. Jeanne Anseele-Vens	47. Maria Gevaert-Vandendriessche
8. Maria Rosseel-Ghyssaert	28. Maria Declercq-Vankeirsbilck	48. Anna Verstraete-Delaere
9. Antoinette Parmentier-Deprez	29. Gerard Strobbe	49. Lucien Verstraete
10. Jerome Parmentier	30. Madeleine Raedt-Vanderheeren	50. Jules Gryspeerdt
11. Maria Eeckhout-Viaene	31. Michel Dufour	51. Remi Verstraete
12. Irma Huysentruyt-Catteeuw	32. Pierre Linseele	52. Maurice Seynaeve
13. Rika Wyffels	33. Cecile Vermeersch-Baert	53. Oscar Buyse
14. Jeanne Vanhoutte-Mestdagh	34. Lia Dalle-Bottelier	54. Gerard Demeester
15. Gabrielle Descamps-Oosterlynck	35. Yvonne Declercq-Verbeke	55. Florent Pardoën-Belpeer
16. Agnes Kerckhof	36. Yvonne Tirole-Meyfroidt	56. Willy Noppe
17. Maria Olivier	37. Gabrielle Houthaeve-Defort	57. Maurice Declercq
18. Berthe Vierstraete-Vroman	38. Gabrielle Slambrouck-Kindt	58. Henri Beheydt
19. Elisa Desmet-Vanthournout	39. Rachel Casteleyn-Van Iseghem	59. Julia Dufour-Werbrouck
20. Margarete Cannaeert-Vandeweghe	40. Martha Perneel-Verfaille	

De ganze groep "Zon en Vreugde"

met zoveel medewerkers aan het drieledig artikel "De tijd van toen..."

1980 - ZON EN VREUGDE

Raadselrijmpjes

Ietje, patietje lag op den bank,
ietje, patietje viel van den bank,
en er is geen in ons vaderland
die ietje, patietje genezen kan.

een Ei.

J. Mestdagh-Vanhoutte.

Als ik was jong en schoon,
droeg ik een blauwe kroon.
Als ik was oud en stijf,
kreeg ik veel slagen op mijn lijf.

Vlas.

J. Mestdagh-Vanhoutte.

'k Ging gaan wandelen langs de straten,
en 'k zag daar iemand staan,
en hij zei: " fi, fi, fi,"
en hij futtelde mie.

een Netel.

J. Mestdagh-Vanhoutte.

Zeven heren die 't land ommekeren,
ze drinken noch water noch wijn,
ge zult nooit raden welk'heren dat het zijn.

een Eg.

J. Mestdagh-Vanhoutte.

Er kwam daar een madam van Luik,
ze droeg het haar op haar buik,
en 't was versleten
van weg en weer te steken.

een Mof.

J. Mestdagh-Vanhoutte.

Ik ging gaan wandelen in een donker straatje,
en 'k zag daar een korten dikzak staan,
en 'k trok aan zijn piezewies
dat 't sap uitliep.

een Ton bier.

J. Mestdagh-Vanhoutte.

Een rond, rond standeke,
zonder hoepelke of bandeke;
wilt ge er uit drinken,
dan moet g'er een holleke in klinken.

een Ei.

Omstreeks 1900.

Ik kwam in een donker straatje,
en zag daar een juffrouwke staan,
't zei me: "Wilt ge mijn handschoentje aftrekken,
ge moogt dan mijn poepke aflikken."

een Aardbei.

Omstreeks 1900.

Older de bolder
liep over de zolder,
met geheel zijn bek vol mensenvlees.

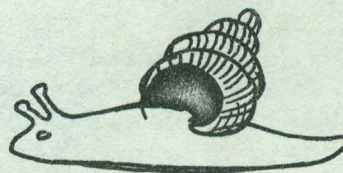
een Klomp.

Omstreeks 1900.

Tinkeltuit, kom eruit,
steek uw vivathorens uit.

een Slak.

G. Houthaewe.

Kinderversjes

Mijnheer de pater
vliegt in 't water,
Mijnheer de puut
trekt hem uut,
En madame de padde
zegt: "welk' eindelijke dingen zijn dadde!"

XIX° eeuw.

"Puut komt uut,"
"K en doe," zei de puut,
"De kraaie zou me stekk'n,"
"K en doe," zei de kraaie,
Puut kroop uut;
"Stekke!" zei de kraaie,
"K had wel gepeisd..." zei de puut,
En zien oogske was uut!

"Leutje", tuinier van
't kasteel "Het Blauwhuis".
omstreeks 1870.

I breekt zijn been
2 zet 't aaneen
3 dronk zijn bier
4 zat bij 't vier (vuur)
5 sloeg zijn wijf
6 trok zijn mes
7
8 hield de wacht
9 kwam ze tegen
10 had ze gezien
11 was 't manneke zelf.

I breekt zijn been
2 breekt zijn tee (teen)
3 breekt zijn knie
4
5 schoot een duve (duif)
6 koekebakkeresse
7 't manneke stond te beven
8 't huizeke stond te pacht(e)
9 't manneke hield ze tegen
10 't manneke was niet meer
te zien
11 't manneke kookt zijnen
pap zelve
12 't manneke hangt aan de
galg(e).

XIX° eeuw.

Hij gaat naar de markt, (r. duim in palm van l. hand)
 Hij koopt een koe (r. wijsvinger....
 Hij doet ze dood (r. middenvinger....
 Hij maakt ze gereed (r. ringvinger....
 Hij eet ze op (r. pink....
 Met een beetje peper (r. hand slaat in palm l. hand)
 En een beetje zout (" " " " " " "
 En een beetje...kiele-kiele-kiele....
 (vingers van r. hand lopen op-
 waarts op l. arm tot hals)

Omstreeks 1930.

Note kabote, waar is de beste note?

variante:

Note kapote, waar zit die note?
 Hier of daar, ge weet wel waar,
 En laat uw handje maar open gaan.

Een kind stopt een snoepje of iets anders in een hand achter
 zijn rug;- steekt beide handen, gesloten en naar omlaag ge-
 keerd, voorwaarts en zegt het rijmpje op;- het andere kind
 raadt door op één van beide handen te slaan;- die hand wordt
 geopend;- indien goed geraden werd krijgt men het snoepje
 zoniet moet er herbegonnen worden

Oremus
 Platte beezmus (bezems)
 Platte koko's,
 Tobias,
 Siendam (chiendent) en kokojas,
 Tobias.
 (namen van verschillende borstels)

H. Vandenbussche-Oosthuyse.
 omstreeks 1930.

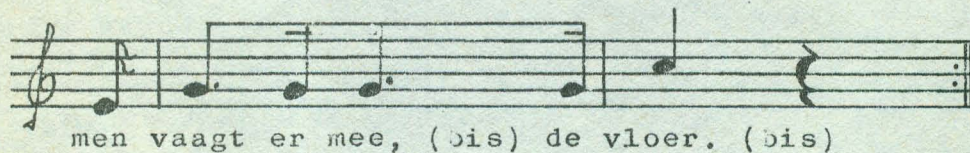
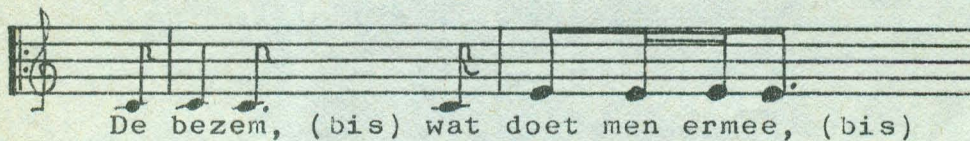
'k Heb een zweire, zei Lapeire,
 Stekt z'uit, zei Bossuyt,
 Met een spelle, zei Cornelle,
 't Zou bloe'n, zei Vanmoen,
 't Is niet, zei Spriet.

Dat 't niet ware, zei Delaere,
 'k Zou, zei Bersoux,
 Slaan, zei Belaen,
 Deie (dat ge), zei Ameye,
 Door uw oge, zei Dhooge,
 Nie meer ziet, zei Spriet.

Omstreeks 1900.

Wordt in kanon gezongen

Omstreeks 1920.

De kleine geerne groot.

Er was een knaap, vijf jaren oud
Of zes ternauwernood
Die dacht: "Ik ben een grote man!"
Men noemd' hem "Gaarne groot!"
"Ik ben, zo sprak hij zek'ren dag,
Geen kleine jongen meer,
Ik ben volgroeid en sterk en kloek,
Ik ben een grote heer!"

Daarop nam hij zijn vaders stok
En ook zijn hoge hoed
En zet hem op zijn kinderhoofd
Met fier en trots gemoed.

Zo stapt de knaap de straten door,
Maar ach, hij merkt het niet
Dat gans zijn hoofd in 't hoedje zit,
En dat hij niemand ziet.

En al de lieden blijven staan,
en kijken naar "Meneer"

Ze lachen schertsend helder op
En buigen spottend neer.

"Wel hoed! wel hoed!" zo roepen z'al

"Wat heb je nu gedaan?"

Waar wil je nu zo haastig voort

Met deze jongen gaan?"

G. Houtaève.

De twaalf maanden van het jaar, op zijn Izegems.

Jean - Fébronie's - maarte (meid) - Alberics - meisne (meid)
Jules - en - Julie - Gust'n - en - Seppen - Octavie - Noë -
en - Désiré.

M. Huysentruyt-Vankeirsbilck.

Requiescat in pacem.-(hij stierf bij gebrek aan asem.)

Hieronder ligt een man met name Naten,
Die leefde van geldzucht en van haten,
Hij was altijd present als 't voor niets was,
Maar om te geven en hield hij geen kas.
Een man die maar ééns met verstand redeneerde:
Toen hij op de zolder zichzelf executeerde,
Met een anders jenever heeft hij zich zò geschonden,
Omdat hij die manier het profijtigst heeft gevonden.
Wilt gij hem vragen:"man, waartoe hebt gij gediend?"
Hij zal u zeggen:"'k weet het niet mijn vriend,
Maar alles wat ik greep en gaarde
Laat ik nu voor een ander op dees aarde,
't Enige wat ik over houd aan profijt,
Is de goeie wetenschap: nu ben ik alles kwijt
En allicht idem de eewigheid."

G. Houtaeve.

Rust mijn pen. (door Jozef Blicck, notaris te Izegem
van 1842 tot 1862.)

In den dienst der poësie,
Ging mijn leven dus voorbij
Als een kweldoorn, o mijn veder,
Al uw streven heen en weder,
Al uw zwoegen dag en nacht.
Ach! Wat heeft het voortgebracht:
Bladen haast niet meer te vinden,
Weggedreven door de winden,
Of verslonden door de vlam...
Arme bladen, arme stam!
Staak uw wemelen, oude veder,
De avond zendt zijn schaduw neder;
Welkom aan verval van kracht,
Rust mijn pen, omhels de nacht.

G. Houtaeve.

De gulzige geit.

Hebt gij niet gehoord
van de holle bolle wagen
waar de gulzige geit op zat?
Die kan slokken, grote brokken:
een paard, een gehele paard,
een os en een stier
en zeven tonnen bier,
een stal vol schapen,
een schip vol rapen,
en nog zal de gulzige geit
van den honger niet slapen.

Kleine Karel.

Kleine Karel is een parel
en een voorbeeld van een kind.
Om de netheid, nauwgezetheid
Die men in dit knaapje vindt;
zijne handjes, zijne tandjes,
zijn gezichtje wast hij net,
ook de hoekjes van zijn broekjes
reinigt hij van vlek en smet.

Gerard Houthaeve,
° 1910.

Ik ging laatst op een morgen.

Ik ging laatst op een morgen
een wandelingske doen,
daar zag ik een meisje spelen
in 't jeugdig lentegroen.

Ik ging laatst op een avond
hetzelfde padje rond,
of ik daar nu het meisje
niet weer spelend vond

Maar ach, zij was verdwenen,
't was stil en droef in huis,
men droeg haar gisteren henen
naar Engelens zwarte kruis.

Als ik die plek aanschouwe
waar 't meisje heeft gespeeld,
dan denk ik aan de liefde
en stil een droevig traan.

Gerard Houthaeve

Andere spelen

2 Meisjes, samen van de andere afgezonderd, kiezen tussen twee vergelijkbare onderwerpen, b.v: 2 dieren of 2 studievakken enz..., Na elk een van de onderwerpen gekozen te hebben stellen ze zich rechtoverelkaar, handen vast, en vormen een brug. De andere komen in een lange rij, hand in hand zingend: "passez, pup...", terwijl ze onder de brug gaan; de laatste van de rij wordt in de brug vastgehouden en er wordt haar stil gevraagd haar keuze tussen b.v: een kat en een hond, te doen; verkiest ze een hond, dan wordt ze achter het meisje dat de hond voorstelt gestuurd en deze in de lenden vasthouden. De zingende rij komt opnieuw onder de brug en weer wordt de laatste vastgehouden om haar keuze te doen, en zo verder tot en met de laatste van de rij. Nu trekken de tegenoverelkaarstaande rijen achterwaarts; de eerste rij die valt of over een vooraf getrokken middenlijn stapt is verloren.

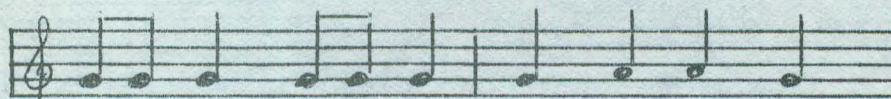
Dit spel wordt ook nog: "Onder de poorte van Benjamin" geheten.

Ave Maria, omstreeks 1900.

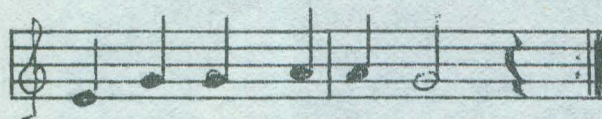

Schellevis, schellevis kruipt deure,

kabeljauw, kabeljauw moet blijven staan,

en ik zal deure gaan.

Zelfde speelwijze als "Passez, pupaillez....,"

Nog een trapke hoger.

Een speler houdt de wijsvinger op de borst van een kleuter en vraagt: "mag ik een trapke hoger?" de kleuter antwoordt (vooraf aangeleerd): "ja"; de middenvinger van dezelfde hand wordt als een been voorw. boven de wijsv. geplaatst, en nu: "nog een trapke hoger?", antwoord: "ja"; en zoverder tot aan de keel waar men eens kietelt; verder over kin en mond naar de neus die gegrepen wordt en van links naar rechts beweegt (niet te brutaal!) terwijl men zegt: "bing, bong...", als het kind het spelletje moe is zal het van zelf "neen" antwoorden.

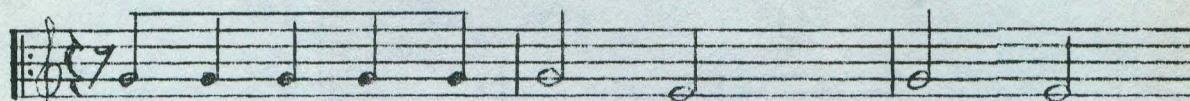
Omstreeks 1900.

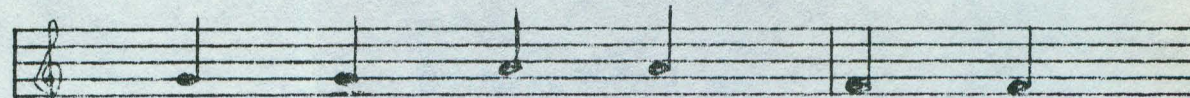
1. Drie Joden, 3 Joden, 3 Jo'dn, 3 Jo'dn, rumblumblum, 3

Jo'dn, 3 Jo'dn, rumblumblum, 3 Joden.

2.	Den	eersten	noem-	de	A-	braham,	A-	braham,
3.	"	tweeden	"	"	I-	zaak,	I-
4.	"	der-den	"	"	Ja-	kob,	Ja-
5.	Ze	ging-en	naar	Je-	ru-	zalem,	Je-	ru-
6.	"	kochten	daar	nen	ha-	rink,	nen	ha-
7.	"	hadden	'r	zulken	durst	ervan,	'n	durst
8.	"	kochten	daar	een	pin-	tje bier,	'n	pin-
9.	"	ko-	zen	dan	3	an-	3	an-

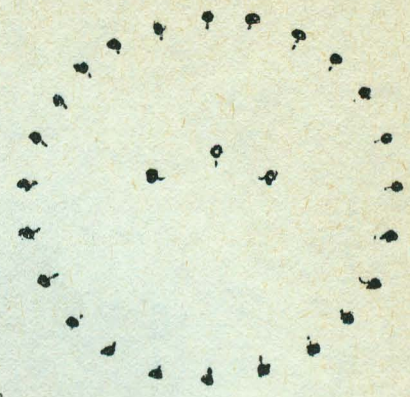
2.	a-	a-	A-	braham,	a-	a-
3.	i-	i-	I-	zaak,	i-	i-
4.	ja-	ja-	Ja-	kob,	ja-	ja-
5.	jru-	jru-	Jeru-	zalem,	jru-	jru-
6.	nen	na-	na-	rink,	nen	na-
7.	nen	de	de	durst	ervan,	nen
8.	'n	pintje,	pintje,	pintje	bier,	'n
9.	3	an-	an-	an-	dere,	3

2.	A-	braham,	A-	braham.
3.	I-	I-	zaak.
4.	Ja-	Ja-	kob.
5.	Jeru-	Jeru-	zalem.
6.	na-	na-	rink.
7.	durst	durst	ervan.
8.	pintje	pintje	bier.
9.	an-	an-	dere.

Drie Joden.

1. Drie Joden, drie Joden,
Drie Joden, drie Joden, rumblumblum,
Drie Joden, drie Joden, rumblumblum,
Drie Joden.
2. Den eersten noemde Abraham, Abraham,
A- a- Abraham, a- a- Abraham, Abraham.
3. Den tweeden noemde Izaak, Izaak,
I- i- Izaak, i- i- Izaak, Izaak.
4. Den derden noemde Jakob, Jakob,
Ja- ja- Jakob, ja- ja- Jakob, Jakob.
5. Ze gingen naar Jeruzalem, Jeruzalem,
Jru- jru- Jeruzalem, jru- jru- Jeruzalem, Jaruzalem.
6. Ze kochten daar een haring, een haring,
Een na- na- narink, een na- na- narink, een haring.
7. Ze hadden er zulken dorst (durst) ervan, 'n dorst ervan,
Een de, de, enz...,
8. Ze kochten daar een pintje bier, een pintje bier,
Een pintje, pintje, enz...,
9. Ze kozen dan drie andere, drie andere,
Drie an- an- andere, enz...,

De drie Joden worden door drie meisjes in het midden van een cirkel uitgebeeld; bij de 9° strofe verwisselen ze van plaats met drie andere meisjes uit de cirkel.

M. Cannaert-Van de weghe.

Ik ben rieke, rieke, rieke.

Ik ben rieke, rieke, rieke,
Marianne, Marionnette,
ik ben rieke, rieke, rieke,
Maria.

Wij zijn arm, arm, arm,
Marianne, Marionnette,
ik ben arm, arm, arm,
Maria.

Zou ik ene van uw dochters mogen hebben,
Marianne, enz....,

Wat voor ene moet dat zijn, M....,

Dat zal moeten:(naam van het gewenste meisje)zijn, M....,

Wat zult ge daarvoren geven, M....,

'k Zal daarvoren(een som geld of een geschenk)geven, M....,

Ge zult ze daarvoor niet hebben,(indien onvoldoende), M....,

'k Zal daarvoren(nieuw voorstel) geven, M....,

Pak ze maar mee van tiereliereliere,

Pak ze maar mee van tierelierela,

En madamke van 't kasteel,

Kom maar binnen,kom maar binnen,

En madamke van 't kasteel,

Kom maar binnen 't is zo goed.

Ei (hebt ge) geen geld voor nen hoed,

Koopt een klakke, koopt een klakke,

Ei geen geld voor nen hoed,

Koopt een klakke 't is zo goed.

"A" O-

-O

-O

-C

-O

"R"

-C

-C

-O

Ben speler,"A", staat rechtover en op enkele meters afstand
van de andere spelers die op een rang,"R", staan.

"A" gaat voorw. tot bij "R" al zingend: "Ik ben rieke...

..Marionnette", keert achterw. terug al zingend: "Ik ben
rieke...Maria".

Op zijn beurt doet "R" hetzelfde al zingend; "Wij zijn arm..
..enz.; en zo beurtelings verder tot de gewenste dochter "B"
aan "A" afgestaan wordt.

Bij: "Pak ze maar mee...", gaat "B" al springend naar "A" en neemt iedereen elkaar bij de hand om verder zingend in cirkel te dansen; bij het einde van het lied, zijn "A" en "B" nu samen om het spel te hervatten en zingen: "Wij..." Het spel wordt herhaald tot de laatste "dochter" gekozen is. De rol van "A" wordt nu door "B" overgenomen.

Ik ben rieke, rieke, rieke, Marianne, Marionnet-

te, ik ben rieke, rieke, rieke, Maria.

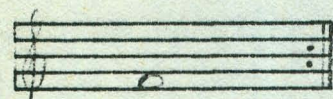
Pak ze maar mee van tiere-liere-liere,
Pak ze maar mee van tiere-liere-----la.

en madamke van 't kasteel, kom maar binnen, kom maar bin-

nen, en madamke van 't kasteel, kom maar binnen 't is zo

goed.

(Ei geen geld..., wordt gezongen op de melodie van " en madamke van 't kasteel...,)

"Ave Maria" omstreeks 1920.

'k Zoe zoe geirn'.....,

Juiste tekst: Ik zou zo graag een koeike hebben,
Anne-Marie, Marie, Katrien.
Ik zou zo graag een koeike hebben,
Anne-Marie, Katrien.
Wat gaat ge met dat koeike doen,
Anne.....,
Wat gaat ge met dat koeike doen,
Anne.....,
Melken, melken,
Anne.....,
Melken.....,
Anne.....,
Wat gaat ge met dat melkske doen,
Anne.....,
Wat.....,
Rijstpap maken, rijstpap maken,
Anne.....,
Rijstpap.....,
Anne.....,
Ge 'n hebt nog geen pollepel,
Anne.....,
Ge 'n.....,
Anne.....,
Een koeiestaart, een koeiestaart,
Anne.....,
Een koeie.....,
Anne.....,

De spelers staan op twee rangen tegenover elkaar; afstand:
+ 5m.

Rang "A" gaat voorw. tot bij rang "B" en zingt ondertussen:
"k'zoe....,"; gaat weer achterw. bij het herhalen van het I^o
vers.

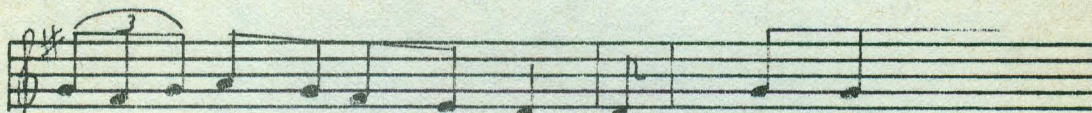
"B" doet dezelfde beweging voor-en achterw. bij het zingen
van: "wa gaaie....,"; en zo verder.

Bij, "ne koeiesteirt....," nemen alle spelers elkaar de hand
en vormen al dansend een cirkel; bij het einde van het lied
laat men de handen los om zich terug op twee rangen te stel-
len en het spel te herbeginnen. De rollen zijn nu omgekeerd.

1. 'k Zou zo geern een koei-ken heb'n,
2. wat gaat ge met dat koei-ken doen,
4. wat gaat ge met dat melk-ske doen,
6. ge 'n hebt nog geen- en pol- le- pel,

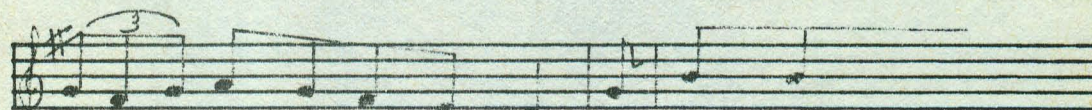
- Anne-Marie, Marie, Katrien, 'k zou zo enz...,
" " " " wat gaat ge...
" " " " wat gaat ge...
" " " " ge 'n hebt nog...

- ... heb'n, Anne-Marie, Katrien.
... doen, " " "
... doen, " " "
... pel, " " "

3. mel- ken, mel- ken,
5. rijstpap maken, rijstpap maken,
7. ne koe- je steert, ne koe- je steert,

- Anne-Marie, Marie, Katrien, mel- ...
" " " " rijstpap...
" " " " ne koe- je...

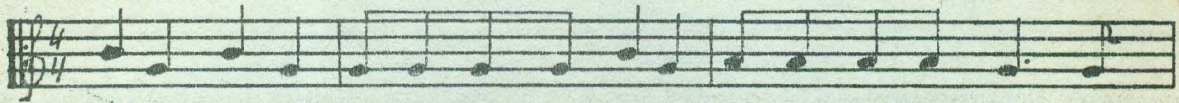

- ...ken, Anne-Marie, Katrien.
...maken, Anne-Marie, Katrien.
...steert, Anne-Marie, Katrien.

voor de juiste volgorde,
zie nummers naast de tekst.

Omstreeks 1900.

Omme, blomme, is er niemand omme, is er niemand in, ge

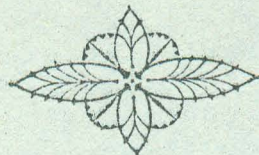
zult wel weten wie dat is.

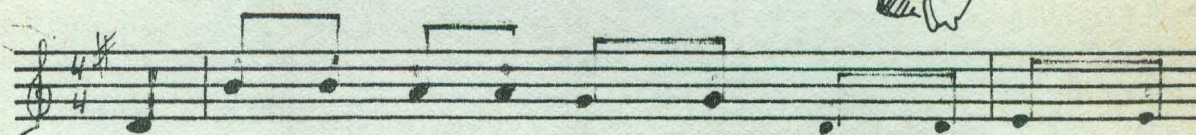
In een wijde cirkel, binnenwaarts gekeerd.
Speler "A", buiten de cirkel, gaat, zakdoek in de hand, in de richting van de wijzers van een uurwerk, achter de andere; deze laatste mogen niet omkijken wanneer "A" achter hen voorbij komt. Opeens laat "A" de zakdoek achter een speler "B", vallen en begint hard te lopen naar de lege plaats van "B", ondertussen heeft "B" de zakdoek achter zich opgeraapt en begint eveneens in tegengestelde richting te lopen. De eerste die op de lege plaats aankomt mag er blijven, de andere speelt nu de rol van "A".

Er wordt gezongen zolang de zakdoek nog niet gevallen is.

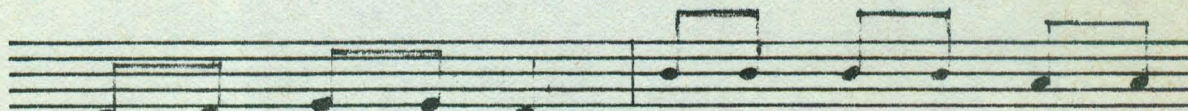
Omstreeks 1900.

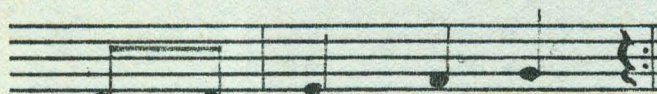
Anna zat op enen steen.

An- na zat op e- nen steen, op e- nen
 An- na zat te we- nen, te we-
 Daar kwam er e- ne moe- der bij, een moe- der
 An- na waar-om weent gij, weent
 Om- dat ik moe- te ster- ven, ster-
 Daar kwam er e- nen ja- ger bij, een ja- ger
 Die ja- ger ging in zij- nen zak, in zij- nen
 Hij haal- de er een mes- je uit, een mes- je
 Hij stak dat do- or An- na's borst, door An- na's
 An- na moet be- gra- ven zijn, be- gra- ven
 Al on- der e- nen wit- ten steen, een wit- ten

steen, op e- nen, steen, An- na zat op e- nen
 nen, te we- nen, An- na zat te we-
 bij. een moe- der bij,....,

steen, op e- nen steen.
 nen, te we- nen.

Kinderen zingen wandelend hand in hand incirkel; een meisje "Anna", staat in het midden; het lied wordt uitgebeeld zoals het gezongen wordt.

Na afloop van het spel, worden 3 andere meisjes gekozen voor de rol van; Anna, de moeder, de jager.

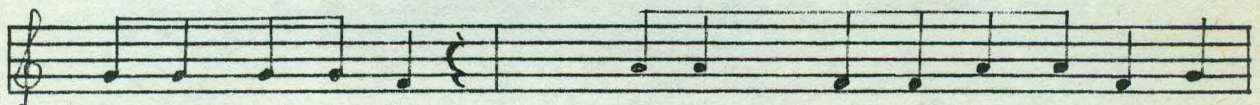
M. Cannart-Van de Weghe.

1935

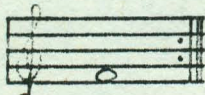

I. Dieng dong, dieng dong, dienge, dienge, dieng dong,
 II. Wor- ze, wor- ze, wor-ze, wor-ze, wor- ze,

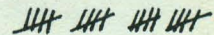
dienge, dienge, dong. 3. Slapen gaan is wel gedaan,
 wor-ze, wor-ze, gom. 4.'r Moeten er een- en-der- tig

staan.

Eiken, essen wilgen hout,
 is er iemand zo stout,
 van te kappen in mijn hout.
 Wilt ge wedden voor de vaan,
 dat er twintig schreven (stokjes) staan.

Beide versjes worden op dezelfde manier gespeeld, het tweede echter wordt niet gezongen.

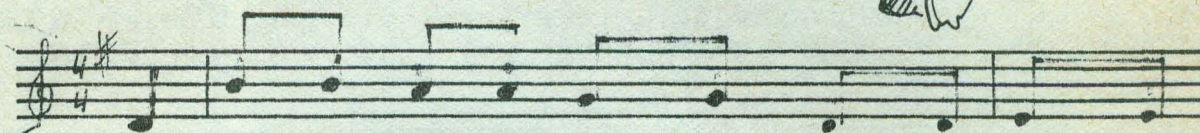
Benodigdheden: schrijfgerief en papier.

Bij het opzeggen (zingen) worden gelijktijdig dóór de kinderen stokjes ('''') op het papier gezet; na afloop worden ze opgeteld: 3I voor "dieng", 20 voor "eiken".

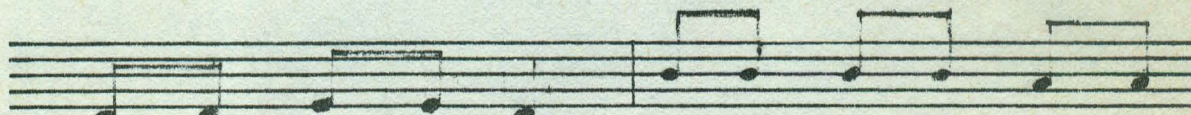

Omstreeks 1900.

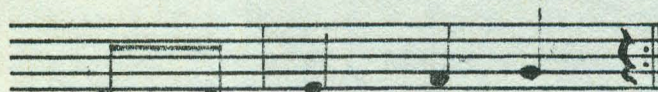
Anna zat op enen steen.

An- na zat op e- nen steen, op e- nen
 An- na zat te we- nen, te we-
 Daar kwam er e- ne moe- der bij, een moe- der
 An- na waar-om weent gij, weent
 Om- dat ik moe- te ster- ven, ster-
 Daar kwam er e- nen ja- ger bij, een ja- ger
 Die ja- ger ging in zij- nen zak, in zij- nen
 Hij haal- de er een mes- je uit, een mes- je
 Hij stak dat do- or An- na's borst, door An- na's
 An- na moet be- gra- ven zijn, be- gra- ven
 Al on- der e- nen wit- ten steen, een wit- ten

steen, op e- nen steen, An- na zat op e- nen
 nen, te we- nen, An- na zat te we-
 bi. een moe- der bij,....,

steen, op e- nen steen.
 nen, te we- nen.

Kinderen zingen wandelend hand in hand incirkel; een meisje "Anna", staat in het midden; het lied wordt uitgebeeld zoals het gezongen wordt.

Na afloop van het spel, worden 3 andere meisjes gekozen voor de rol van; Anna, de moeder, de jager.

M. Cannart-Van de Weghe.

1935

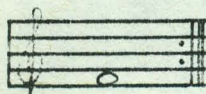

I. Dieng dong, dieng dong, dienge, dienge, dieng dong,
II. Wor- ze, wor- ze, wor-ze, wor-ze, wor- ze,

dienge, dienge, dong. 3. Slapen gaan is wel gedaan,
wor-ze, wor-ze, gom. 4.'r Moeten er een- en-der- tig

staan.

Eiken, essen wilgen hout,
is er iemand zo stout,
van te kappen in mijn hout.
Wilt ge wedden voor de vaan,
dat er twintig schreven (stokjes) staan.

|||| |||| |||| ||||

Beide versjes worden op dezelfde manier gespeeld, het tweede echter wordt niet gezongen.

Benodigheden: schrijfgerief en papier.

Bij het opzeggen (zingen) worden gelijktijdig door de kinderen stokjes ('''') op het papier gezet; na afloop worden ze opgeteld: 3I voor "dieng", 20 voor "eiken".

Omstreeks 1900.

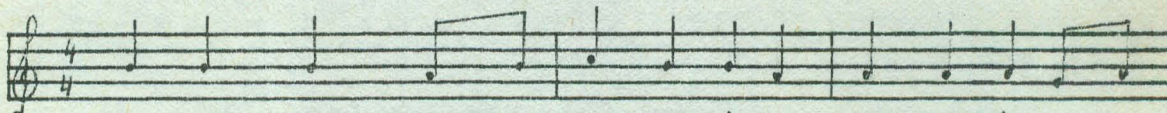

Ron, ron, macaron, fais dîner à la maison,

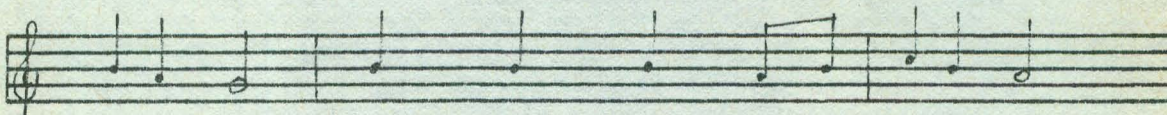

fais ceci, fais cela, atchou-la-la!

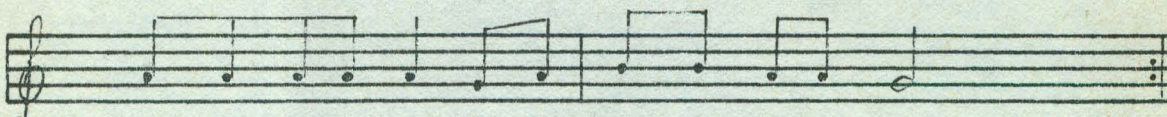
Met kleuters in een ronde, hand in hand; terwijl er gezongen wordt wandelt men in een bepaalde richting; bij "atchou-la-la!", springt iedereen in hurkstand.

Op mijn hoofd staat er een bonnétje, een bonnétje met

ene pluim, pluim, pluim, pluim, mijnen hanepluim,

hier is mijne vinger en daar is mijne duim.

Bij het zingen, tikt men; te beginnen met de middenvinger, en vervolgens met de ringvinger, pink, duim, wijsv., midden vinger, enz., in de palm van de andere hand. Bij het einde moet de duim aan de beurt zijn.

Omstreeks 1900.

g'Hebt zwarte knieen Mé- lanie,
" " " Meneer Alfons,

ge moet ze wassen da'k het zie.
" " " " met de spons, Meneer Alfons.

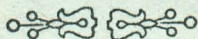
Werd gezongen bij het wassen van de kinderen.

Omstreeks 1900.

Ol- der de bol- der waar zit So-fie,
boven op de zolder met de bulte derbie.

Omstreeks 1900.

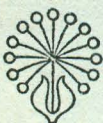

"SNIP" "SNAP" "SNORIUM" "PECCATORIUM" " GLORIUM".

Met 2 of meer kleuters bij de tafel; men zegt: "snip" en een hand wordt plat op de tafel gelegd; bij "snap" wordt de hand van een ander kind er bovenop gelegd; en zo verder met zondig herhaling van die woordenreeks; wanneer al de handjes boven elkaar liggen wordt bij ieder woord het onderste weggetrokken en terug boven op de andere handjes gelegd.

Voor kleuters.

Omstreeks 1900.

Odiel Spruytte

Vlaams strijder en
sociaal werker in Izegem (1921 - 1925).

Pieter Jan Verstraete
Beheerstraat 30 - 8500 Kortrijk

1. INLEIDING

In deze bijdrage willen we nader ingaan op het optreden van priester Odiel Spruytte in Izegem (1). We benaderen ons onderwerp met de nodige schroomvalligheid omdat we ons bewust zijn van enkele leemten in ons opstel. We zouden het daarom op prijs stellen, mochten er lezers zijn die ons aanvullende gegevens kunnen bezorgen. Gegevens die dan verwerkt zouden worden in een eventuele tweede aanvullende bijdrage.

2. AANKOMST IN IZEGEM

Op 8 oktober 1921 wordt de 30-jarige priester Spruytte benoemd tot proost van de sociale werken in Izegem. In de Heilige-Geeststraat in Brugge dachten ze in de "demokraat" Spruytte de geschikte man te hebben gevonden. Izegem was hem niet onbekend. In het najaar van 1918 was hij immers een tijdlang retorikeraar aan het Klein Seminarie, dat door de oorlogsomstandigheden voorlopig geïnstalleerd was in het klooster van de kapucijnen in Izegem (2).

In feite zag Spruytte nogal tegen deze opdracht op. Hij voelde meer voor een functie in het hoger onderwijs "dat vooral is mijn ideaal". Verder schreef hij "dat ik wil zeggen dat ik geen politiek of sociaal priester, geen man van de praktijk zal zijn waarschijnlijk, lijk diegenen die bonden en syndicaten stichten. Verder als ik de sociale vraagstukken zou aanraken dan zou het maar zijn om er over te dromen en algemeene denkbeelden en gedachten daarover uit te werken, dus weerom studie".

± 1922.

F.H. Odiel Spruytte

° RUMBEKE OP	5 JUNI 1891
PRIESTER GEWIJD TE BRUGGE	17 JUNI 1916
PROOST V.D. SOC. WERKEN TE IZEGEM	1921 - 1925
+ ALS ONDERPASTOOR TE SLYPE	23 NOV. 1940

Deze benoeming kwam dan voor hem en voor de velen die hem kenden nogal onverwacht. Hij was echter niet bedroefd of verbitterd om deze opdracht. Met het entoesiasme van zijn rijke persoonlijkheid heeft hij zich op zijn nieuwe taak geworpen (3).

3. PROOST VAN DE SOCIALE WERKEN.

Zijn voorgangers waren steeds kapelaan geweest op de Sint-Hiloniusparochie. Met de komst van Spruytte naar Izegem werd deze kumul afgeschaft. In moeilijke dagen zou Odier Spruytte nooit een vluchtheuvel in parochiewerk vinden (4).

Hij volgde de historicus Emiel Van Cappel op als proost van de sociale werken en directeur van de Vrije Vakschool in de Wijngaardstraat nr. 9 (5). Spruytte werd gehuisvest in de Roeselaarsestraat nr. 37 en had er als huisvrouwster Maria Beke (6). Al bij zijn aankomst in Izegem had hij een vast omljnd plan opgesteld. Hij was geen voorstander van het eng "syndikalistisch" standpunt van de leidende politieke personen uit de schoenmakersstad. Zijn plan was de arbeiders in een brede beweging te betrekken van Vlaamse volksontwikkeling, en hen vatbaar te maken voor de Vlaamse strijd (7). Hoe dat zijn verloop gekend heeft, zullen we hier proberen te beschrijven. Hij wou een nieuwe beweging opbouwen die zowel op sociaal als op Vlaams gebied voldeed aan de moderne maatschappijopvattingen.

De wijsgeer en studax die Odier Spruytte was en bleef, ging zich nu verdiepen in de wereld van het technisch onderwijs. Terecht meende hij dat vakbekwaamheid het enigste middel was om verslaving en middelmatigheid tegen te gaan (8). Hij was er immers van overtuigd dat een mono-industriële infrastructuur (de schoennijverheid) te gevaarlijk was om werkstabiliteit te verzekeren. Amper negen maanden na zijn benoeming stichtte hij in juni 1922 een avondschool voor metselaars en metaalbewerkers. En in september 1923 startte hij met een dagvakschool voor elektriciteit, hout- en metaalbewerking. Directeur Spruytte schrok er niet voor terug om zich bij sommige leraren onsympatiek te maken door een geschreven lesvoorbereiding te eisen die hij dan van storende taalfouten zuiverde. Ook sommigen uit zijn onmiddellijke omgeving die voor Izegem alle heil van de schoennijverheid verwachtten, verzetten zich tegen het invoeren van het nieuwe vakonderwijs.

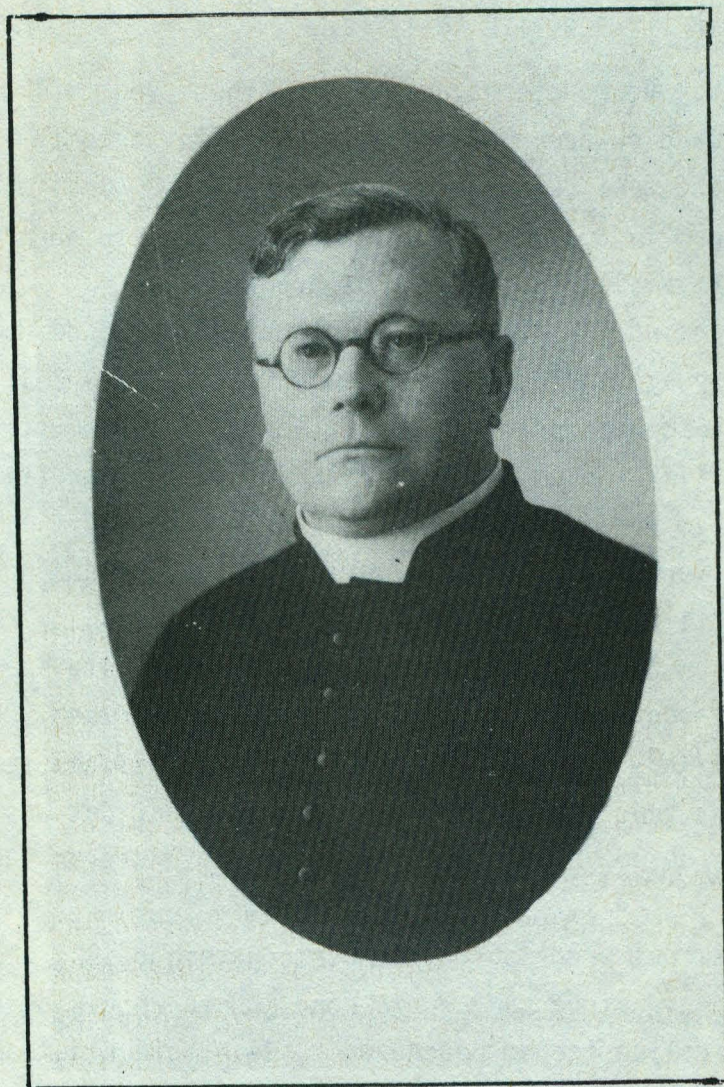
Maar Odiel Spruytte liet zich niet van de wijs brengen, hierin gesterkt door zijn rotsvaste overtuiging dat de wereld van morgen een gemechaniseerde wereld zou zijn, en in het besef dat de stoffelijke welvaart van een gewest niet zonder gevaar aan één enkele industrie verpand mag worden. Zijn sukses bij de Izegemse jeugd heeft bewezen dat hij het juist voorhad (9).

In 1924 richtte hij een jongelingenbond-studiekring op, bestaande niet alleen uit de beste leerlingen van zijn technische school, maar ook uit een aantal flinke burgerzonen. Spruytte weigerde een onderscheid te maken tussen "*het Vlaamsche volk en het werkvolk*" (10). Hij wou immers mannen uit één stuk vormen. Mannen die hun godsdienst uit overtuiging en niet uit routine beleden. Hij was er bestendig om bekommerd om meer dan dode materie mee te geven in zijn godsdienstlessen. En hij had sukses !

Heel wat minder armslag kreeg priester Spruytte bij de volwassenen met name de vakbond, het ziekenfonds en de koöperatieve. Daar stond hij tegenover gevestigde propagandisten die al vóór 1914 de Izegemse schoenarbeiders hadden georganiseerd. We denken hierbij in de eerste plaats aan Emiel Al-lewaert die in 1921 gekoöpteerd senator was geworden, en aan *Henri d'Artois* stichter van de koöperatieve "*Ons Eigen Brood*" (11). In juli 1923 was d'Artois Arthur Mulier als provinciaal raadslid opgevolgd (12). Een man als Spruytte streefde ernaar om van de talentrijke jongeren uit zijn studiekring toekomstige leidsmannen te maken met een ruimere kijk op de toekomst dan diegenen die hij er bij zijn aankomst in Izegem aan het gewind gevonden had. En hier ligt de kern van heel het latere konflikt gevat.

Ze beschouwden Odiel Spruytte als een bemoeial die de gevestigde structuren in Izegem in gevaar bracht. Hij wou de bestaande infrastructuur niet zo maar behouden maar ze veranderen en, althans volgens hem, verbeteren.

Hieruit moest vroeg of laat een konflikt voortvloeien. Het is vooral met de nogal autoritair aangelegde d'Artois dat proost Spruytte herhaaldelijk in konflikt zou komen. Spruyttes aktie voor een betere en diepere scholing van de jongeren werd als een onmiddellijke bedreiging beschouwd door hen die op dat moment de touwtjes in handen hadden in Izegem. Odiel Spruytte was iemand die de moeilijkheden niet uit de weg ging of erin ging berusten. Zijn sukses bij de Izegemse jongeren en intellektuelen werd hem niet in dank afgenomen door de lokale machthebbers (13).

E.H. ODIEL SPRUYTTE
Nice, 13.03.1935.

4. DE VLAAMS-NATIONALIST SPRUYTTE IN IZEGEM.

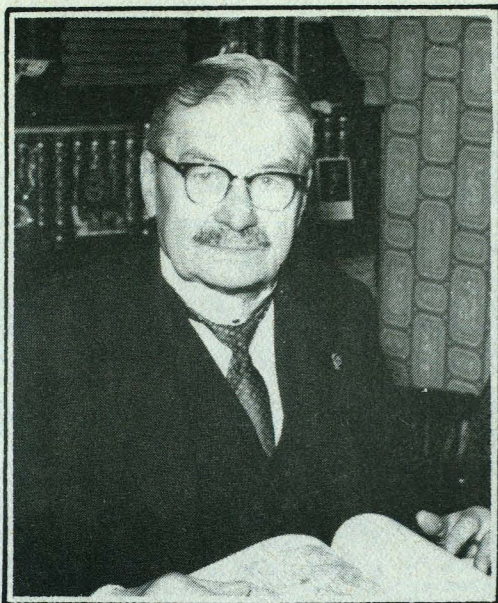
De gebruikte titel voor deze paragraaf is vatbaar voor discussie. Want in hoeverre kan iemand beweren dat Spruytte bij zijn aankomst in Izegem al een Vlaams-nationalist was; dus meer dan Vlaamsbewust? Onbetwistbaar is evenwel dat hij Izegem in de zomer van 1925 als een overtuigd en bewust Vlaams-nationalist heeft verlaten. Hoe is dat gebeurd?

Bij zijn verwijdering uit Izegem deden geruchten de ronde dat priester Spruytte van de jongeren nationalist wou maken (14). Zelfs het katholieke *De Mandelbode* schreef naar aanleiding van een vlugschrift tegen Spruytte dat het niet eerlijk was om een "*priester in het gedrang (te) brengen die buiten de politiek moest gelaten worden*" (15).

Pastoor Geldhof vermeldt in zijn al verschillende keren aangehaalde studie dat Odiel Spruytte nog in 1924, in het prille begin van de KAJ, contact zocht met kapelaan Cardijn uit Laken. Zo kwam de eerste KAJ-sekretaris, Jan Schellekens, voor de Izegemse jongelingenbond spreken. De bond was geabonneerd op het KAJ-orgaan *De Jonge Werkman*. Het is aan te nemen dat Spruytte het niet eens was met de KAJ-gedachte, maar dat was geen reden voor hem om zich op het praktische domein te distanciëren van bezielde mensen (16).

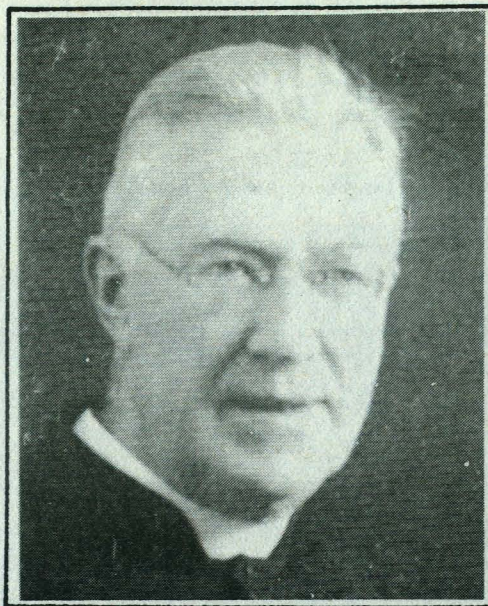
Boven zagen we al dat proost Spruytte begin november 1924 een jongelingenbond-studiekring opgericht had. Deze bond kunnen we als de voorloper van de latere KAJ-afdeling Izegem beschouwen. De eerste algemene vergadering vond plaats op 16 november 1924 in het Gildehuis. Een bestuur werd gekozen en bestond uit Jerome Lauwers (*voorzitter*), Gerard Hoste (*ondervoorzitter*), Antoon Folens (*sekretaris*), Odiel Spruytte (*proost*), Jerome Samoy, Maurits Verfaille en Jerome Maertens (*leden*). Om de maand werd er vergaderd en werd een spreekbeurt gehouden (17).

Regelmatig nodigde de proost-direkteur Spruytte Vlaamse sprekers uit om in de nieuwe zaal van De Gilde te komen spreken (18). Vanaf het begin van zijn bestuur toonde hij een grote belangstelling voor de kulturele werking in De Gilde. Zo sprak professor Frans Daels er over de Ijzertragedie. Op het einde werd er per opbod een aandeel verkocht van de grond waar de Ijzertoren zou worden gebouwd. Bij de inhuldiging van de nieuwe Gildezaal had hij pater Callewaert als feestredenaar gevraagd. Spruytte richtte een werk-

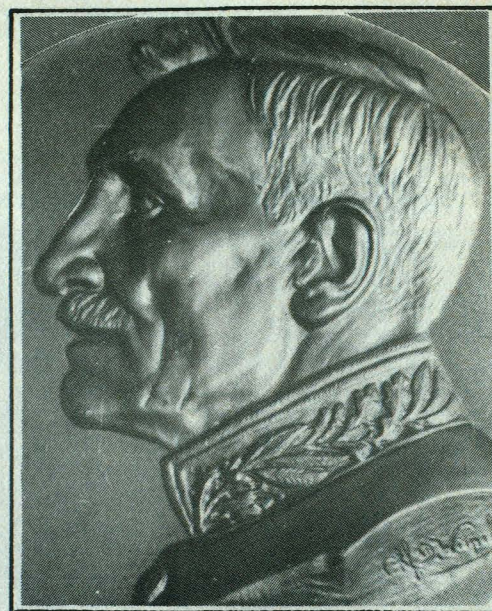
Emiel Allewaert

° Izegem, 23 januari 1879.
+ Izegem, 25 juli 1966.

Pastoor Joseph Loosveldt

° Tielt, 10 augustus 1866.
+ Brugge, 23 november 1945.
Pastoor te Izegem: 1919 - 1929.

*Henri d'Artois **

° Izegem, 2 februari 1875
+ Izegem, 25 december 1948.

* Deze beeltenis is genomen van de penning die op 22 mei 1948 aan de heer H. d'Artois gegeven werd als hulde v.d. Prov. Raad om zijn 25j. lid v.d. Best. Deputatie.

liedenfanfare, die van het Christelijk Werkersverbond, op om deel te nemen aan de sympathiebetoging voor Arthur Mulier op 23 april 1922 in Roeselare. Andere sprekers in Izegem waren o.a. Jeroom Leuridan (op 10 juli 1923), Juliaan Platteau (op 11 juli 1923), Filip de Pillecyn, Lodewijk Dosfel en Oscar Verhaeghe. In juni 1922 werd in de Gildezaal het stuk *Gudrun* van Rodenbach door het *Vlaamsche Volkstoneel* van dr. O. de Gruyter opgevoerd (19). Onder het bestuur en het impuls van Spruytte werd er een harmonie, een zanggroep en een toneelvereniging uit de grond gestampt. Ook kwamen de talrijke al bestaande studiekringen tot bloei, zoals de Sint-Jozefstudiekring voor jongens, de Mariastudiekring voor meisjes en de Elisabethstudiekring voor vrouwen (20). Odriel Spruytte deed heel wat om de cultuurwaarden nader tot de kristelijke arbeiders te brengen. Zelf schrok hij er niet voor terug om te spreken over onderwerpen als "*de rol van het verstand*" (op 30 april 1925). In het verenigingsleven van Izegem was de proost een veelgevraagd spreker. Hij kon dan ook zijn stof op een verteerbare manier aan de man brengen.

Als proost van de sociale werken en directeur van de Vrije Vakschool had Spruytte uit Brugge een speciaal verlot gekregen om zogenaamde "*verboden boeken en dagbladen te bewaren en te lezen*". De artikels die hij schreef over "godsdienstige en maatschappelijke belangen van stad en streek van Iseghem" moest hij eerst ter goedkeuring aan pastoor Loosveldt voorleggen (21). Ook werd hem toestemming verleend om te schrijven in *Onze Jeugd* en in *Ons Geloof* maar werd het hem verboden om mee te werken aan *Het Vlaamsche Land* (22). Maar "uw werk zal u niet toelaten van veel te schrijven in tijdschriften en dagbladen" (23). Toch zou hij regelmatig publiceren in *Onze Jeugd* en minder in *Ons Geloof*, alsook in het ACW-orgaan *De Gilde op Maatschappelijk Gebied*.

Een van zijn naaste medewerkers, om niet te zeggen zijn grootste vertrouwensman in Izegem was Juul de Clercq (24). Verder waren daar ook Franz Sarre, Firmin Vanhauwaert, Frans Dewulf, Remi Seynaeve, Jules Denijs, Em. Vandeputte en R. Verhaeghe (25). Al deze mannen zullen een niet te onderschatten rol spelen in het spijjaar 1925.

Gedurende de vier jaren dat Odriel Spruytte in Izegem verbleef, vormde hij een zelfstandige, verstandige en actieve kern van arbeiders die geen vrede

meer namen met de traditionele jaknikkerij. Met machtsbewuste mensen die zich omringd waanden door rivalen kon een tragische ontknoping niet langer meer uitblijven.

5. 1925 : SPLITSING VAN DE WEGEN (26).

De spanningen rondom de figuur van Odier Spruytte begonnen vóór de parlementaire verkiezingen van 5 april 1925. Spruytte had immers niets gedaan om de kristelijke vakbondsman Leopold d'Hondt van de Vlaams-nationalistische lijst voor het arrondissement Roeselare-Tielt te weren. Hij zag er geen graten in dat Vlaamsgezindheid en "vakvereniging" samen gingen. Hij beschouwde de persoonlijke vrijheid van de mens als het hoogste goed op aarde. De verkiezingen eindigden met een nederlaag van de katholieken. Vooral de socialisten gingen erop vooruit, evenals de nationalistien. Izegem was het enigste arrondissement waar de leider van de kristelijke arbeiders (Leopold d'Hondt) op de nationalistische lijst stond (27).

De verslagenheid in de katholieke kringen van Izegem was groot, vooral omwille van het feit dat de weldoener, baron Karel Gilles de Pélichy, niet verkozen was (28).

In deze kringen nu nam men het Spruytte erg kwalijk dat hij zich niet bereid had getoond om met hen mee te werken door actieve propaganda te voeren voor de katholieke partij. Nu zou "men" Spruytte zoeken, en hem ook vinden. Het onweer kondigde zich aan met het 11-julifeest van 1925. Jaarlijks hield het Guldensporenkomitee een feest (29). Dit feest had plaats in de zaal De Gilde. Maar dit jaar werd deze zaal door het ACW-bestuur (voorzitter was Emiel Allewaert) aan het komitee geweigerd. Reden : er zaten enkele nationalistien (o.a. Paul Depoorter en J. Bourgeois) in het komitee. Het komitee besloot dan zonder de hulp van het ACW feest te vieren.

Proost Spruytte zorgde voor een "klein bovenzaaltje achter de oude spaarkasburelen met Julia Putman als spreekster" (30).

In een brief aan Lodewijk Dosfel heeft Spruytte hierover uitvoerig verslag gegeven (31). Spruytte probeerde het Vlaamse feest alsnog in De Gilde te laten plaatshebben. "Ik deed wat ik kon en pleitte een half uur om dit buiten zetten te verhinderen doch viel de beslissing met vier stemmen tegen

drie dat de Vlamingen zouden buiten vliegen. Het Vlaamsche feest lukte. Het werkliedenfeest mislukte : ik deed niets om ze te doen mislukken, hoewel de mislukking maar al te zeer verdiend was : zelfs deed ik nog een en ander om herrie te vermijden. Ik zelf ging naar het werkliedenfeest, doch ook naar de andere. Na hun mislukte feest staken zij het op mij, ik was de schuld etc... en ze schimpten in hun woede (32). Ik reageerde bovenmate zacht en vroeg ontslag. Het bestuur van de werklieden kwam niet meer bijeen. Er kwam gestug onder de werklieden. Er werd een werkmansbond tot zelfverdediging gesticht die de bijeenroeping van het bestuur eiste en protesteerde tegen d'Artois" (33).

Vanaf het 11-julifeest warden de scherpe woordenwisselingen tussen de mannen van De Gilde en Spruytte met zijn aanhangers niet meer uit de lucht. De scheuring van de vakbond kon niet langer meer uitblijven. Op 25 juli kwamen een twintigtal hoofdzakelijk jongeren samen om de toestand te bespreken. Er werd tot vernieuwing besloten. Op 26 juli werd er een manifest verspreid waarin het gevolgde beleid van De Gilde werd gehekeld (34). Gevolg : de propagandisten Juul de Clercq en Frans Dewulf, die de vergadering bijgewoond hadden, werden uit hun dienst bij het ACW ontslagen (35). Emiel Allewaert schreef toen (eind juli/begin augustus) aan Achiël Logghe dat hij de toestand in Izegem niet meer meester was (36). Hij vroeg om zijn hulp. Waarschijnlijk maakte Allewaert een toespeling op de verwijdering van Spruytte uit Izegem. We lazen al dat deze laatste zelf had gevraagd om ontheven te worden van zijn taak. Met kanunnik Logghe, schrijft pastoor Geldhof, korrespondeerde Odieël Spruytte open en eerlijk. Nu was er een vakbond in de bestaande vakbond ontstaan. Een scheuring kon dan ook niet uitblijven. Samen met een 500-tal anderen, stichtten de Clercq en Dewulf een eigen vakbond die ze de naam gaven van *Vrij Christelijk Syndicaat* (37).

De vergaderingen werden in de herberg "Sint-Hilonius" gehouden (38). Deze splitsing moet het ACW in Izegem wel zwaar getroffen hebben. De Gilde had nu wel mooie gebouwen en een stevige organisatie, maar telde haast geen persoonlijkheden en jongere aanhang meer. Ze waren zelfs verplicht om nieuwe propagandisten te zoeken.

Op zaterdag 8 augustus vond er in de straten van Izegem een huldebetoon

plaats ter ere van Odie! Spruytte. Volgens het getuigenis van Franz Sarre stapte deze laatste samen met J. de Clercq, F. Vanhauwaert en Frans Dewulf op (39). Onderweg groeide de stoet aan. Toen ze aan de post kwamen waren ze al met zo'n 600 mensen. Bij deze gelegenheid werd er ook een pamflet (zie illustratie) uitgedeeld waarin o.a. stond: "Dit openlijk betoog is een daad van eerbiedige hulde aan den vromen priester, die zijn groot verstand, zijn edelmoedig hart, al zijn werkkraft heeft gewijd, onverdroten en onverpoosd tot het lichamelijk en geestelijk welzijn van de werkliedenbevolking".

Maar de gehuldigde bevond zich toen al niet meer in Izegem.

6. ODIEL SPRUYTTE'S VERTREK UIT IZEGEM.

"Zijne Hoogw. benoemt U in de vakschool te Oostende, en verzoekt U bij Zeer-
eerw. Heer deken Camerlynck te gaan om er te vernemen hoe uw werk daar ge-
schikt is." Wie heeft er nu Spruytte uit Izegem verwijderd? We zagen bo-
ven al dat hij gevraagd had om van zijn taak ontslagen te worden. Nam hij
dan zelf ontslag? Was dat wel mogelijk? Pastoor Geldhof schrijft dat
zonder medeweten van Logghe, Spruytte uit zijn functies ontzet was (41).
We achten het daarom ook waarschijnlijk dat d'Artois en Allewaert recht-
streeks bij bisschop Waffelaert erop aangedrongen hebben om Spruytte uit
Izegem te verwijderen. Spruytte verlangde naar rustig parochiewerk om te
kunnen lezen en studeren. Na een maand werd hij begin september overge-
plaatst naar het landelijke Zwevegem bij Kortrijk. Bij zijn vertrek uit
Izegem schreef *De Mandelbode*: "E.H. Spruytte die een der geleerdste pries-
ters is van het bisdom, heeft in korten tijd op het gebied der sociale wer-
ken een alomgewaardeerd gezag verworven. Van het begin af en vier jaar
lang, heeft hij zijn beste krachten gewijd aan de uitbreiding van het vak-
onderwijs hier ter stede ... Thans is hij geroepen om op een ruimer ar-
beidsveld zijn bekwaamheid en toewijding uit te oefenen" (42).

7. BESLUIT.

Hoe moeten we nu het beleid van Odie! Spruytte in Izegem beoordelen? We
hebben gezien dat hij niet de persoon was om zich voor de kar van een poli-
tieke partij te laten spannen.

HULDEBETOOG

aan den

Eerwaarden Heer O. Spruytte

gewezen bestuurder der **Kristen Werkliedenorganisaties**

Dit openlijk betoog is een daad van eerbiedige hulde aan den vromen priester, die zijn groot verstand, zijn edelmoedig hart, al zijn werkkraft heeft gewijd, onverdroten en onverpoosd tot het lichamelijk en geestelijk welzijn van de werkliedenbevolking.

Wij huldigen heden met ontroerde dankbaarheid, onze beminden gewezen proost dien we met leernis en spijt uit ons midden zien vertrekken.

Hij was de stille en noeste werker die ongeweten en ongekend zoovele offers heeft gebracht uit liefde tot het werkende volk dat hij zoo gemeend en innig lief heeft.

Hij misprees de goedkoope populariteit en zocht alleen te dienen.

Hij sprak niet van zijne opofferingen, maar volbracht de dagelijksche sacrificies.

Hij trok de klare lijn en stapte langs den rechten weg, verfoeide de loensche kronkelwegen.

Zijn woord klonk altijd zóo diep rechtzinnig, zijn daad was altijd op het doel af.

Hij vleide het volk niet en zocht de populair-volksgunst niet; wat hij deed, volbracht hij uit plicht en om bovennatuurlijke redenen.

Voor velen was zijn raad een lichtende baken in de gewilde duisternis; zijn gemoedelijk en zalvend woord bracht troost in vele harten en vele huisgezinnen.

In hem verliezen de kristene werklieden een waren volksvriend, bekwaam en gereed om het

werkende volk op te voeren tot beteren welstand en hoogere ontwikkeling.

Zijn werking was niet alleen door en door kristen democratisch, maar tevens op en top Vlaamsch, ook hier geen halfslachtigheid noch dubbelzinnigheid, ook hier trok hij de vaste en klare lijn en was spijs alles zóo moedig den weg dien hij den waren vond te volgen tot het einde.

En wat voor hem als priester zeker niet de minste verdienste is: zijn democratische en vlaamsche werking was doortrokken en doorstraald van het zuivere licht der kristelijke leerling.

Heel zijn democratische en vlaamsche actie wortelde in de echte beginselen van ons katholiek geloof.

Nu gaat hij van ons weg: de rechtzinnige demokraat, de kranige vlamming, de vrome priester.

Welnu, alhoewel hij ons heeft gevraagd dat huldebetoog achterwege te laten, hebben wij het ons tot plicht gerekend hem toch openbaar dank en hulde te brengen.

En wij beloven en zweren dat wij, tot spijt van wie 't benijdt, den weg door hem getoond zullen volgen, dat zijne gedachten hier voort zullen gedragen en verspreid worden:

tot de opstanding van Vlaanderen,
tot het welzijn van het werkende volk,
tot eer en glorie van God.

Het Inrichtingscomiteit.

ISEGHEM, 8-8-25.

Drukk., Vandommele, Iseghem

Hij schreef de persoonlijke vrijheid van het individu hoog aan. En het is in dit verband dat hij als stimulator heeft gewerkt om een groep jonge arbeiders te vormen. Door allerlei omstandigheden is het tot een splitsing van het Izegemse ACW gekomen. Omstandigheden in de hand gewerkt door de kortzichtigheid en partijengheid van mensen zoals Henri d'Artois.

Spruytte was ook niet de man om zich enkel met zijn proostschap tevreden te stellen. Hij wou dieper gaan en mensen geestelijk vormen. De ervaringen in Izegem hebben Odiel Spruytte heel wat geleerd.

Ze hebben hem getekend voor het leven. In Izegem is hij tot het besluit gekomen dat katolicisme en nationalisme onmogelijk in de bestaande katoelieke partij verenigd konden worden.

Ieper, juni 1982.

Noten:

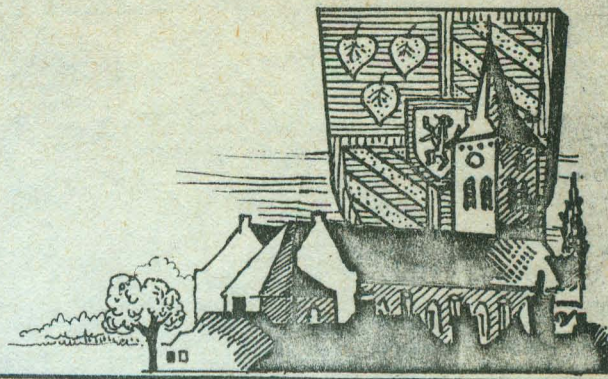
- (1) Odiel Spruytte (Rumbeke, 4 juni 1891 - Slijpe, 23 november 1940) was van 1919/1921 student in Leuven waar hij het bakkalaureaat in de theologie behaalde. Na een maand in Oostende vertoefd te hebben, belandde hij in september 1925 in Zwevegem waar hij tot in 1934 als kapelaan zou verblijven. Na een jaar kapelaanschap in Wervik, werd hij in 1935 in dezelfde functie naar het dorp Slijpe overgeplaatst waar hij vroegtijdig zou overlijden. Hij ontpopte zich tot een van de belangrijkste denkers van het Vlaams nationalisme tussen de twee wereldoorlogen.
P.J. Verstraete, *Priester Odiel Spruytte (1891-1940), Vlaams strijder en denker in AKVS-schriften 4*, p. 46-52.
- (2) P.J. Verstraete, *De jeugd- en vormingsjaren van Odiel Spruytte (1891-1921)* in *De Leiegouw*, 1982/nr. 2. In de oorlogsjaren had Spruytte al priesterwerk gedaan in o.a. Beitem bij Rumbeke.
- (3) J. Geldhof, *Odiel Spruytte : sociaal werker te Izegem*, p. 1-3. Ongepubliceerde tekst aanwezig in het Spruytte-archief. We danken hierbij de auteur omdat we zijn tekst mochten gebruiken voor onze bijdrage.
- (4) *Idem*, p. 1.
- (5) Emiel Van Cappel (Brugge, 6 mei 1877 - Izegem, 19 april 1948). Van 1919/1929 was hij kapelaan op de Sint-Tilloparochie. Hij werd er later pastoor.
- (6) Maria Beke, geboren op 26 mei 1877 en overleden in Zarren.
- (7) J. Geldhof, *Ne pereant*, deel III. Brugge, 1966, p. 81.
- (8) *Idem*, *Odiel Spruytte...*, p. 3. Tekst die we voor deze paragraaf als leidraad gebruiken.
- (9) M. de Bruyne, *Odiel Spruyttehulde in Rumbeke op 26 december 1970* in *De Leiegouw*, 1971/nr. 1, p. 100.
- (10) *Idem*. Aanleiding tot deze stichting was een retraite gepreek door pater Juul Callewaert.
- (11) Emiel Allewaert (Izegem, 23 januari 1879 - aldaar 25 juli 1966). Van 1921 tot 1925 o.m. was hij senator.
Henri d'Artois (Izegem, 2 februari 1875 - aldaar, 25 december 1948). Vanaf november 1921 tot aan zijn dood katholiek provincieraadslid voor het distrikt Izegem. Was ook bestuurslid van o.a. de Vrije Vakschool.
- (12) Arthur Mulier (Kortrijk, 25 maart 1892 - aldaar, 1 oktober 1979). Hij was de enigste afgestudeerde aan de vernederlandse universiteit van Gent tijdens de Eerste Wereldoorlog. Dit was de reden waarom hij als provinciaal raadslid werd afgezet.
- (13) Tot nu toe zijn we er nog niet in geslaagd om te weten welke houding de toenmalige burgemeester C. Staes in dit alles heeft aangenomen. Hoever reikte de invloed van Henri d'Artois in Izegem ?
- (14) J. Geldhof, *a.w.*, p. 4.

- (15) *De Mandelbode* van 22 augustus 1925. Dit weekblad verscheen eerst onder de titel *De Iseghemnaar*. Katholiek weekblad voor Iseghem en omliggende. De drukker-uitgever was J. de Busschere-Bonte, Roeselarestraat 95. Het verscheen telkens op zaterdag. De eerste jaargang verscheen in 1920. Vanaf 1 december 1923 werd de titel gewijzigd in *De Mandelbode*.
- (16) J. Geldhof, *a.w.*, p. 4.
- (17) Idem, *Vijftig jaar Christelijke Arbeidersbeweging Izegem*. Izegem, 1957, p. 77-78.
- (18) Dat lag volledig in de lijn van zijn voorganger Emiel Van Cappel die o.a. Cyriel Verschaeve als voordrachthouder uitgenodigd had.
- (19) J. Geldhof, *Vijftig jaar ...*, p. 74.
- (20) Idem, p. 73.
- (21) Jozef Loosveldt (Tielt, 10 augustus 1866 - Brugge, 23 november 1945). Van 1919/1929 pastoor op de Sint-Tilloparochie.
- (22) *Onze Jeugd* (1919-1926). Katoliek Antwerps weekblad onder leiding van August van Cauwelaert.
- (23) Brief van vikaris-generaal Vandenberghe aan O.Spruytte, 24 februari 1922.
- (24) Juul de Clercq (Izegem, 16 februari 1897 - aldaar, 8 juli 1955). De Clercq werd door Spruyttes voorganger, Van Cappel, uitgezocht om propagandist van het ACW in Izegem te worden. Een tijd lang was hij vrijgestelde voor de schoennijverheid (tot 1921) in J. Geldhof, *a.w.*, p. 74. Over J. de Clercq hebben we enkel schaarse gegevens ter beschikking. Misschien dat dit opstel meer informatie oplevert via de lezers ?
- (25) Brief van Maurits Dumolin, 24 april 1981.
- (26) Voor deze paragraaf steunen we in hoofdzaak op de studie van J. Geldhof, *Odiel Spruytte...*, p. 6 e.v. Alsook op het gesprek dat we met Franz Sarre op 9 juli 1981 hadden.
- (27) H.J. Elias, *25 Jaar Vlaamse Beweging, 1914-1939*, deel 2, p. 101-102. Nader biografische gegevens over Leopold d'Hondt hebben we momenteel nog niet te onzer beschikking.
- (28) Een goede sfeerschepping vindt de lezer in *De Mandelbode* uit die dagen.
- (29) Het Guldensporenkomitee bestond uit : P. Depoorter (voorzitter), A. Decock (ondervoorzitter), J. Behaeghe (sekretaris), J. Bourgeois, A. Moenaert, B. Van Beylen, J. Vandommele, E. Vandeputte en R. Verhaeghe (leden).
- (30) Julia Putman (Waregem, 19 oktober 1901 - Dindigal in India, 22 november 1959).
- (31) Lodewijk Dosfel (Dendermonde, 15 maart 1881 - aldaar, 27 december 1925).
- (32) Het was H. d'Artois die in volle vergadering de proost voor lafaard en valsaard uitgescholden had, in J. Geldhof, *a.w.* p.7.
- (33) Brief van Odiel Spruytte aan Lodewijk Dosfel, 19 september 1925. Archief Spruytte.

- (34) Wie kan er ons een kopie van dit manifest bezorgen ?
- (35) J. Geldhof, *Vijftig jaar ...*, p. 75.
- (36) Achiel Logghe (Torhout, 24 maart 1878 - Brugge, 2 september 1965). Hij was diocesaan proost van de sociale werken voor het bisdom Brugge.
- (37) In 1925 telde de vakbond 443 leden, in juli 1931 : 970 leden in P.W. Seghers, *De sociale organisatie der Vlaamsche nationalisten*. Brussel, 1931, p. 7.
- (38) In 1926 werd het Vlaams Huis geopend. Frans Dewulf werd de beheerder terwijl Juul de Clercq de leiding van de vakbond die een duidelijk daen-sistische strekking had, in handen kreeg. Er werd een eigen weekblad *De Mandelgalm* uitgegeven, alsook een fanfare met als dirigent Henri Bossier in J. Geldhof, *a.w.*, p. 75.
- (39) Franz Sarre (Izegem, 13 november 1901). Omwille van zijn Vlaams-nationalistische overtuiging in 1927 als leraar afgezet.
- (40) Brief van Jer. Mahieu aan O. Spruytte, 3 augustus 1925. Archief Spruytte.
- (41) J. Geldhof, *Odiel Spruytte...*, p. 8.
- (42) *De Mandelbode*, 8 augustus 1925, p. 2.

De schijnwerper op 'Kachtem':

Foto's uit de oorlofstijd (1917 en 1918)

Heel wat foto's van grootouders zitten diep in oude laden en dozen verdoken en bij het overlijden van die opa of oma verhuizen vele van die "verborgene schatten" met tal van andere zaken naar de vuilnisbelt of, en dat in het beste geval, verhuist de doos naar een kaslade bij een van de kinderen en blijft daar dan soms jaren onaangeroerd rusten.

Uit zo'n doos werden er bij de heer Georges Corneillie enkele foto's opgediept die in bruikleen aan "Ten Mandere" werden overgemaakt.

De fotograaf maakte eerst een copie-foto voor ons archief, dan volgde een vergroting voor ons periodiek, maar we stonden hopeloos te staren op al die vreemde gezichten waarvan er slechts twee met zekerheid konden geïdentificeerd worden.

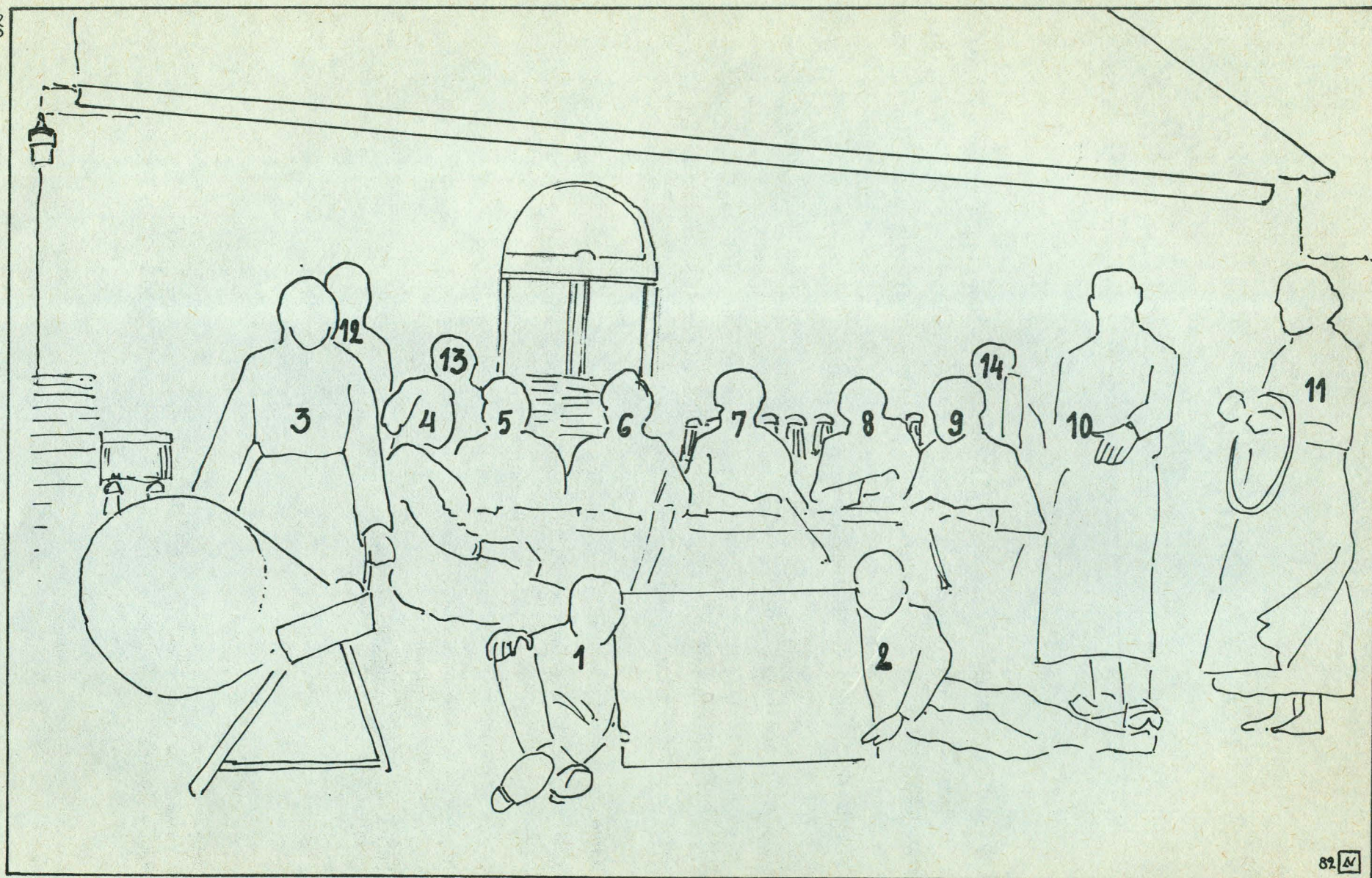
Dan werd de heer André Verlinde aangesproken, die er reeds heel wat meer kende. Hij vulde dan verder de lijst zo goed hij kon aan, door bij vrienden en bekenden nog wat meer informatie bijeen te garen.

Eindelijk kwam de lijst klaar zoals we U die nu kunnen geven.

Wie er nog meer kan opnoemen, die zou ons een plezier doen naast het NUMMER ook de nu ontbrekende NAAM op te geven.

Bij voorbaat reeds onze welgemeende dank.

De Redactie.

82.

* Openingsuren :
- elke zaterdag van 9 u tot 11 u
- op verzoek

Contactadres : Stadsbestuur Izegem
Korenmarkt 9,
8700 Izegem
Tel. 051/30.22.04

1. Arthur Rosseel - 2. Julien Galloo - 3. Alida Rosseel - 4. Palmyre Wisselynck - 5. Martha Delaere -
6. Martha Stragier - 7. Palmyre Stragier - 8. Madeleine Vermaut - 9. Madeleine Vermeulen - 10. Oscar
Rosseel (Scharten Ciepers) - 11. Elvira Delaere - 12. ? - 13. ... Croubels - 14. M... Croubels.

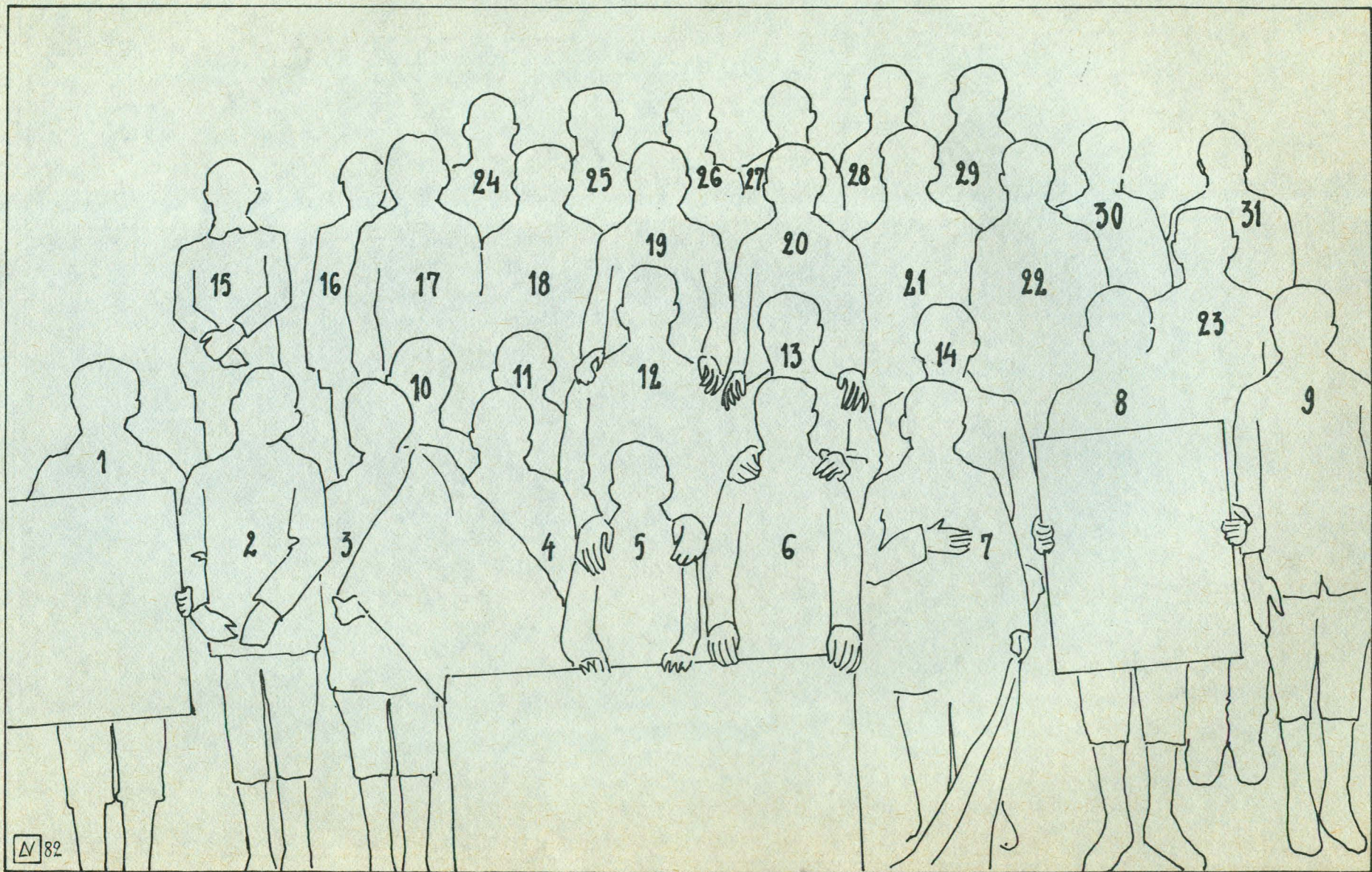

Foto in bruikleen van de heer Georges Corneille

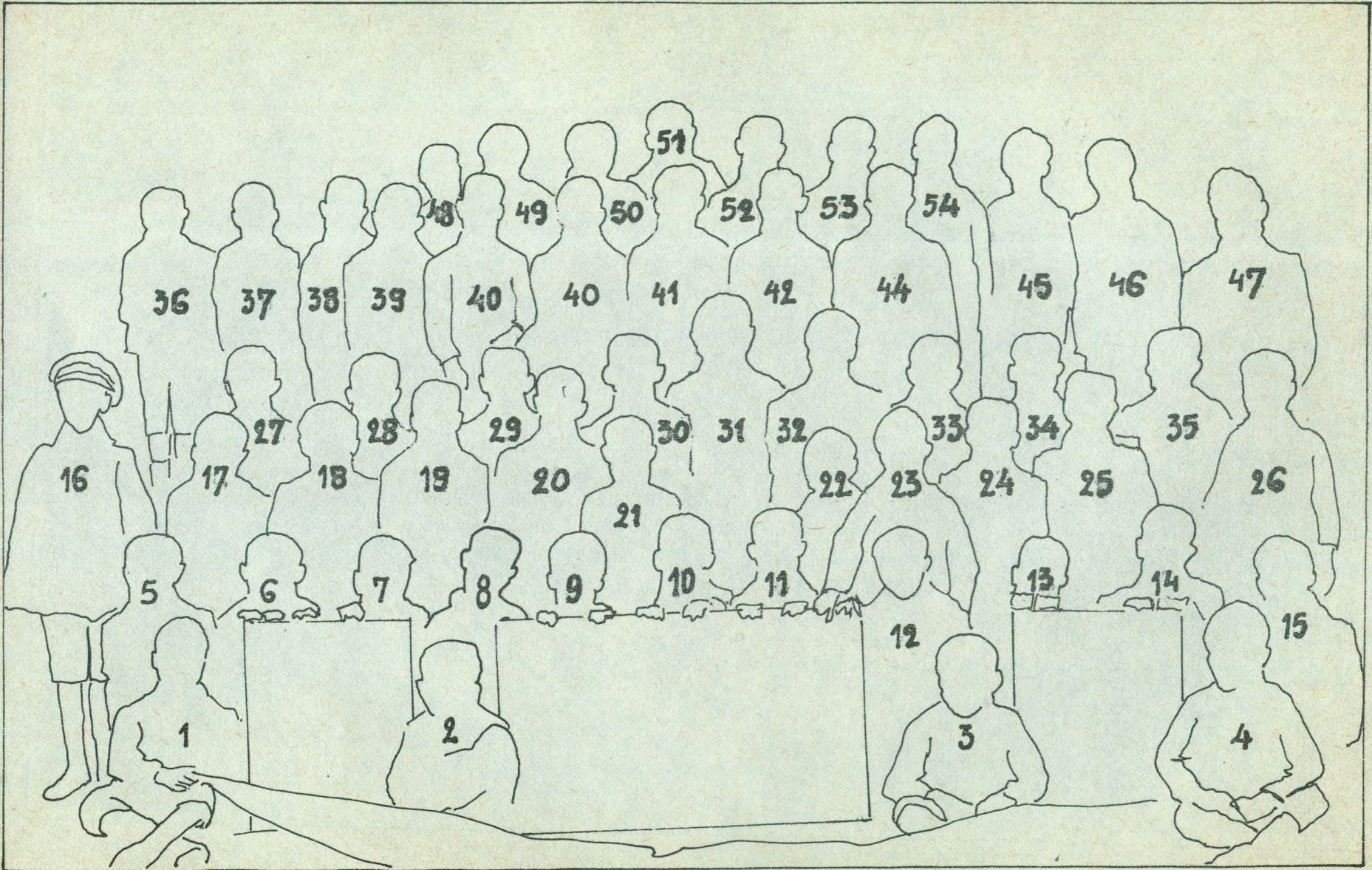
1918 - KLAS VAN MIJNHEER VICTOR SAELEN

89

1ste rij	2de rij	3de rij	4de rij
1. Jozef Pattyn (I)	10. Alfons Vermeulen	15. Julien Decoutere	24. Valere Vermandere
2. Jeroom Malisse	11. Jozef Pattyn (II)	16. ?	25. Marcel Haerynck
3.) Gebroeders Vermeulen	12. Omer Geldhof	17. Gerard Vandenbroucke	26.) Gebroeders Sanders
4.)	13. Cyriel Vanneste	18. Alfons Vandewaetere	27.)
5. ?	14. Cyriel Verhelle	19. Maurice Monserez	28. Emiel Compernelle (?)
6. Frans Corneillie		20. Abel Bruyneel	29. Marcel Decoutere
7. ?		21. Arthur Gayse	30. André Biesbroeck
8. ?		22. Jeroom Bruyneel	31. ?
9. Cyriel Verfaillie		23. Meester Victor SAELEN	

Wij danken de heer ANDRE VERLINDE die zorgde voor de aanvulling van deze naamlijst.

84

1918 - KACHTEM : KLAS VAN MEESTER JULES DECOENE

1ste rij (zittend)	2de rij (geknield)	3de rij (staande)	4de rij (staande)
1. ?	5. Omer Leenknecht	16. Urbain Loncke	27. Frans Heemeryck
2. ... Corneillie	6. Leon Rosseel	17. Aloï's Vancompernelle	28. Gerard Schietgat
3. Jules Demuynck	7. Alberic Rosseel	18. ... Naessens	29. Maurice Biesbrouck
4. Hector Demuynck	8. Michel Breemeersch	19. ... Seys (Hector of Arthur)	30. ... Cappelle
	9. Jules Vermeersch	20. Maurice Vandecapelle	31. Omer Geldhof
	10. ?	21. ?	32. Julien Houthoofd
	11. ?	22. ?	33. ?
	12. Andre Horr�	23. ?	34. ?
	13. ?	24. Daniël Verfaillie	35. Gaston Cools
	14. André Spriet	25. Abel Decoutere	
	15. Guilla�on Breemeersch	26. Maurice Uyttenhove	
	5de rij (staande)	6de rij (staande)	
	36. Cyriel Verhelst	48. ?	
	37. ?	49. ?	
	38. Maurice Dejonckheere	50. ?	
	39. ?	51. Cyriel Breemeersch	
	40. ?	52. ?	
	41. Abel Bruyneel	53. Maurice Verfaillie	
	42. ?	54. ?	
	43. Julien Werbrouck		
	44. ?		
	45. ?		
	46. ?		
	47. Meester Jules DECOENE		

Wij danken de heer ANDRE VERLINDE die zorgde voor de aanvulling van deze naamlijst.

Bij het emeritaat van E.H. Joris Bevernage.

Het was sedert lang voor niemand meer een geheim dat het schooljaar 1981-82 het laatste dienstjaar zou worden voor E.H. Bevernage.

Hij werd geboren te Wevelgem op 7 maart 1917 in volle oorlogstijd. In maart 1982 was hij 65 jaar oud geworden en dat is voor het actief leraarsambt de uiterste eindpaal. Bij zijn heengaan is het passend een terugblik te werpen op een zeer verdienstelijke loopbaan. Hij volgde humaniorastudies aan het Klein Seminarie te Roeselare. Na de Wijsbegeerte ging hij studeren aan de Katholieke Universiteit te Leuven. Hij behaalde het diploma van *kandidaat in de biologische wetenschappen*. Daarna studeerde hij theologie in het Groot Seminarie te Brugge. Nog voor zijn priesterwijding op 18 december 1943, werd hij, in volle oorlogstijd, leraar benoemd in het Sint-Jozefscollege, als titularis van de 4e Moderne, in opvolging van E.H. P. Vercruysse, die directeur werd van het V.T.I. te Menen. Het leraarsambt van E.H. Bevernage duurde 39 jaar; een uniek feit zonder voorgaande in de annalen van het college.

De benoeming van priester-leraren in de onderwijsinstellingen van het bisdom was nooit "*ad vitam*", maar werd aangezien als een aanloop naar een of andere loopbaan in pastoraal verband. Een ambtstermijn in het onderwijs was voor priesters uiteraard tijdelijk; vaste benoemingen bestonden niet, aan stabiliteit werd niet eens gedacht. Een jonggewijd priester verwachtte dat hij ooit de leiding van een parochie zou toevertrouwd krijgen. De inzet voor de opvoeding en het onderwijs van de jeugd was een waardevolle en vormende stage en wanneer de bisschop nood had aan bedienaars voor de parochiedienst, ging hij die niet zoeken in het seminarie, maar in de colleges. Voor Mr. Bevernage was dat nooit het geval. Zijn collega's en zijn directeurs zag hij het college verlaten de een na de andere. Tegen de gewoonte in is hij gebleven. Waarom ?

Hij was talentvol en gesneden voor het vak. Hij geloofde in zijn taak en aan-

zag die als een opgave, rijk en ruim genoeg voor de uitbouw van een verdienstelijk en waardevol leven. Hij wist zich op het goede spoor. Geen ander verlangen had hij, dan in dezelfde richting verder gaan. Hij is die weg gegaan, dag na dag, jaar na jaar, 39 jaren lang in wisselende tijdsomstandigheden. Gaandeweg gaf hij in de vervulling van zijn ambtsplicht niet alleen algemene voldoening, maar tevens verwierf hij de waardering zowel van zijn collega's en overheid als van zijn leerlingen. In het college was hij een "*constante*" midden in een snel evolueerende omgeving.

Waar het college bij zijn aankomst enkel een grieks-latijnse humaniora omvatte met daarbij de drie lagere klassen uit de moderne humaniora, telt het thans een gamma van volledige onderwijsrichtingen met in de oude humaniora de afdelingen latijn-grieks, latijn wetenschappen, latijn wiskunde en in de moderne humaniora de afdelingen wetenschappelijke A, wetenschappelijke B en de economische afdeling. Het lerarencorps is gestegen van aanvankelijk 17 priesters en 5 leken tot een totaal van 80 in het schooljaar 1981-82. In dezelfde periode is ook het leerlingenaantal de hoogte ingegaan. Het is verdrievoudigd. Maar groter dan de uiterlijke verandering van het College, was in een tijdsverloop van vier decennia, de innerlijke verandering in de mentaliteit. De leerlingen waren kinderen van hun tijd, zij evolueerden met hun tijd mee. In dit wisselend milieu heeft Mr. Bevernage zich blijvend kunnen aanpassen. In die stroom van verandering is hij steeds zichzelf gebleven, standvastig, "*constant as the northern star*" zoals Shakespeare het zegt.

Is de duur van zijn collegeloopbaan uitzonderlijk geweest, groot was ook zijn verdienste in de opvoeding en het onderricht van de hem toevertrouwde jeugd. Van zijn hand verscheen ieder jaar de statistiek met de uitslagen door de oudleerlingen in hun hogere studies behaald. Die zijn een test voor de waarde van de ontvangen voorbereiding in het secundair onderwijs.

Telkens weer kon de statisticus met voldoening wijzen op uitslagen die procentueel hoger lagen dan het gemiddelde op nationaal en diocesaan vlak. Dat resultaat was de vrucht van teamwerk, waarin hij flink zijn man had gestaan. Hij was klastitularis en tevens ambulante leraar wetenschappen en wiskunde, in die functie was hij lesgever in vrijwel alle hoogste leerjaren. Niemand onder de leraars heeft een zo omvangrijk palmares van oudleerlingen als hij. Zij

zullen ook niet vergeten hoe hun oud-leeraar, buiten de uren, belangloos en kwistig zijn vrije tijd gaf voor dienstverlening onder alle vormen in de zegelclub, Jeugd en wetenschap en in zoveel meer.

De katholieke school moet de jeugd de christelijke zin van het leven aanbren-
gen. Omdat Mr. Bevernage zijn leraarschap als een roeping wilde beleven, had
dat ideaal voor hem prioriteit.

In de colleges is in de voorbij 40 jaren zoveel veranderd; oude praktijken en
tradities zijn verdwenen, aksenten zijn verlegd.

In de wereld rondom eveneens; alternatieve levensvisies worden gepropageerd,
die oude zekerheden in de kern aantasten en oorzaak zijn van invraagstelling
en verwarring. J.P. Sartre getuigde dat hij zich in zijn levensavond, zoals
in zijn jeugd, gevoelde als een reiziger zonder kaartje. Een mens kan niet
gelukkig leven van vragen alleen. Het christelijk onderwijs moet het ant-
woord geven op de grondvraag van het menselijk bestaan : vanwaar, waarom,
waarheen ? Het antwoord bestaat vanuit de zekerheid van het geloof. Het
moet verkondigd worden, het moet uitgesproken worden, maar veel krachtiger
dan door het woord, wordt het uitgedragen vanuit het getuigenis van persoon-
lijke beleving.

De invloed van een persoonlijkheid kan men onmiddellijk ondergaan.

Zo deed het Mr. Bevernage, niet zozeer door zijn woord maar door het getuige-
nis van zijn persoonlijkheid. Een van zijn oud-leerlingen, die zijn collega
werd in het college schreef terecht : zijn menselijke ondergrond was diep
presterlijk en in christelijke waarden verankerd.

E.H. Bevernage heeft afscheid genomen van het college. Hij blijft in Izegem
wonen. Hij zal de weg naar het college niet willen vergeten en beschikbaar
blijven met in zijn geest en in zijn hart dezelfde gevoelens en "*constant as
the northern star*".

Verkiezingsuitslagen

10.10.1982

GELDIGE STEMMEN: 17.736 (17.698)
BLANCO en ONGELDIGE STEMMEN: 1.075 (702)

PARTIJEN	KOPSTEMMEN	LIJSTSTEMMEN	TOTAAL	VERLIES of WINST
1. SP	1173(1358)	4156(3782)	5329(5140)	+ 189
10. CVP	587(968)	5229(7592)	5816(8560)	-2744
13. VU	716(580)	2584(2018)	3300(2598)	+ 702
17. PVV	371(227)	999(1173)	1370(1400)	- 30
28. BELEID	66	378	444	
29. GB	152	1325	1477	

In PERCENTAGES uitgedrukt kregen de verschillende partijen de volgende cijfers in totaal:

1. SP	30.10 % (29.05)	+ 1.05 %
10. CVP	32.80 % (48.35)	-15.55 %
13. VU	18.60 % (14.70)	+ 3.90 %
17. PVV	7.70 % (7.90)	- 0.20 %
28. BELEID	2.50 %	
29. GB	8.30 %	

Er is een stemmenverschuiving van 15.75 %

De cijfers tussen haakjes zijn de resultaten van de kiezing van 1976.

SP

Gustaaf Nyffels	(2554)	2179
Robert Vanlerberghe	(557)	903
Walter Deprauw	(416)	598
Willy Verledens	(703)	1579
André Meurisse	(102)	337
Walter Hostyn		142
Didier Vandeputte	(55)	239
Jenny Vandevoorde	(179)	415
Emile Vandeputte	(142)	366
Walter Vanpachtenbeke	(78)	189
Liliane Devolder	(100)	150
Alberic Debacker	(387)	278
Roger Samyn	(90)	152
Frank Duhamel	(69)	320
Rik Demeurisse		236
Etienne Vanhouutte		128
Annemarie Lannoo		194
Willy Lezy		271
Willy Brouckaert		422
Guy Baeckelandt		171
Roger Demeurisse		155
Chantal Desmit		210
Willy Vandevoorde		237
Willy Degraeve		95
Martine Lattré		120
René Pattyn		111
Raphaël Duhamel		186
Lucien Pruvoost		268
Roger Parmentier	(194)	227

CVP

Florent Vandenberghe	(2219)	1109
Gabriel Eeckhout	(928)	839
Thierry Deguffroy	(543)	883
Leon Belaen		424
Andrea Geldhof	(703)	601
Geneviève Driegelynck	(634)	434
Marguerite Popelier	(677)	480
Gerard Wulleman	(763)	539
Antoon Vermeersch		243
Jacques Derolez	(652)	493
Jacques Vandendriessche	(1399)	1239
Jacques Demon		269
Marie Madeleine Vandemaële		235
Wilfrieda Dumortier		201
Frans Wyffels	(585)	369
Guido Deprez	(410)	260
Godielieve Monballyu		411
Etienne Maertens		360
Walter Stragier		217
Nicole Geldhof		250
Eric Dupon		226
Rafaël Margot		259
Albert Vandommele		260
Erik Ronse		170
Aline Vandoorne		321
Jozef Bossuyt	(548)	426
Dirk Vanwalleghem	(564)	570
André Bourgeois	(1453)	807
Werner Vens	(1870)	1901

VU

Geert Bourgeois	(997)	1334
Bernard Depoorter	(335)	425
Jan Maertens		452
Renata Verbeke-Blondeel		364
Bernard Dendauw		399
Jacques Buyse		260
Danny Hoorne		360
Wilfried Molly		320
Antoine Dujardin		178
Piet Seynaeve		480
Ronny Devolder		256
Baert Staes		357
Roza Verbeke-Stockman		276
Marc Seynaeve		270
Jan Bogaert	(186)	298
Hans Ompoorter		243
Johanna Decoopman-Vanassche		249
Luc Terryn		280
Jozef Samyn (156)		223
Jan Vandenberghe		293
André Noppe		214
Victor Steelant		253
Paula Samyn-Huygebaert		207
Jaak Vansteenkiste		336
Josée Dermaut-Nuytten		253
Raymond Wullaert		220
Michel Verhelst		422
Bernize Brabant-Dewulf		268
Erik Vandewalle	531	996

PVV

Nelly Vanbeylen		289
Edgard Lecluyse		243
Christiane Velghe	(147)	169
Fernand Decock		150
Frans Verhelst		256
Erik Vandommele		111
Luc Bourrez		137
Guido Gheysen		115
A. Veranneman-Vandoorne		94
Marcel Strobbe		83
Tillo Deforce		147
Lucien Lammertijn		89
Herman Goemaere		79
Marcel Beernaert		88
Joris Vanoverbeke	(90)	99
M. Th. Van Acker-Stragier		116
André Christiaens	(48)	101
Martin Aerts		96
Jozef Vanassche		81
Eddy Herbots		101
Luc Wallaëys		98
Lucien Ramon		91
Marc Devos		89
C. Lefevre-Vanlembek		81
Eric Vandeghinste		72
William Demeulenaere		76
Jean-Paul Vanackere		78
Georges Lagae		82
Eddy Vandommele		129

Gemeente- belangen

Raf Leenknecht	(1112)	999
Carlos Lagae		288
Filip Vandromme		229
Marcel Vanwalleghem		234
Rik Grijspeert		203
Marleen Declercq		245
Guido Vandembroucke		261
Gerard Vankeirsbilck		280
Willy Vanhoutte		176
Jean Reby		262
Jacques Vangaever		208
Gabriel Verbrugge		221
Jozef Vandommele		205
Eric Decraene		178
Raphaël Demeulenaere		164
Romain Vanneste		200
Roger Devolder		265

Beleid 88

Jozef Pattyn	(618)	207
Jacques Deroose	(260)	40
Hilde Demeyere		25
Julien Vandembroucke		59
Eddy Vandenberghe		47
Cyriel Declercq		64
Freddy Wylein		80

vlytigh
ende
boos

1080
Zeven
1980

Zeven

HET VOLGENDE NUMMER ZAL BEVATTEN : _____

1. Duitse bezetting en voedselbedeling in W.O.I.
2. Het frontblaadje "ONZE ISEGHEMNAAR" tijdens W.O.I.
3. WILLEM, pastoor van Izegem, getuige van een middeleeuws geschil. (1263)
4. De eretekens voor de Izegemse vrijwillige brandweer.
5. Bijzondere rouwgedachtenissen te Izegem.
6. Uit de oude doos :
Izegem borstelfabrikanten in 1927.

ZIJ DIE - OUDE FOTO'S van GROEPERINGEN of
- OUDE ZICHTKAARTEN van IZEGEM, EMELGEM of KACHTEM
kwijt willen, kunnen die best aan de plaatselijke
Heemkundige Kring "TEN MANDERE" overmaken.

Die kunnen dan IN OMSLAG afgegeven worden aan :
- ofwel op het bureel INLICHTINGEN op het Stedelijk
Stadhuis, met vermelding "Voor Ten Mandere"
- ofwel bij een van de bestuursleden van onze kring.
- Adressen op de binnenkaft -

Kaarten

Antonius Sanderus / 1641 / Centrum van Izegem / 50 fr.

François De Bal / 1746 / Centrum van Izegem / 50 fr.

Boeken

Ten Mandere Nr. 31	Notitieboekskes van J. B. Vande Walle Izegemse kroniek 18 ^e en 19 ^e eeuw / 100 fr.
Ten Mandere Nr. 52	Gedenkboek 125 jaar Kongegratie te Izegem Extranummer, 151 blz. / 250 fr.
Ten Mandere /	Negen eeuwen Izegem. 16 oude gezichten van stad + tabel met de historische data voor plaatselijke geschiedenis. / 250 fr.
Roger Bekaert	Izegem in de Franse Tijd / 250 fr.
Jan Vandromme	De 14de- en 15de-eeuwse oorkonden van de Sint-Tillokerk in Izegem Kritische tekstuitgave - De oorkondentaal / 300 fr.
Marc Vercruyssen	Ten Mandere Nr. 56 / Latijnse keuren in verband met de middeleeuwse geschiedenis van Izegem / 150 fr.

Jaargangen

Jaargang I	1961	nrs. 1-2-3	uitgeput	Jaargang XI	1971	29-30-31	uitgeput
Jaargang II	1962	4-5-6	uitgeput	Jaargang XII	1972	32-33-34	uitgeput
Jaargang III	1963	7-8	uitgeput	Jaargang XIII	1973	35-36-37	uitgeput
Jaargang IV	1964	9-10	uitgeput	Jaargang XIV	1974	38-39-40	uitgeput
Jaargang V	1965	11-12-13	uitgeput	Jaargang XV	1975	41-42-43	300 fr.
Jaargang VI	1966	14-15-16	uitgeput	Jaargang XVI	1976	44-45-46	300 fr.
Jaargang VII	1967	17-18-19	300 fr.	Jaargang XVII	1977	47-48-49	300 fr.
Jaargang VIII	1968	20-21-22	300 fr.	Jaargang XVIII	1978	50-51-52	300 fr.
Jaargang IX	1969	23-24-25	uitgeput	Jaargang XIX	1979	53-54-55	300 fr.
Jaargang X	1970	26-27-28	uitgeput	Jaargang XX	1980	56-57	300 fr.
				Losse nummers			100 fr.

Enkele losse nummers zijn nog in voorraad:

(nrs. 4 - 7 - 15 - 24 - 26 - 30 - 31 - 34 - 35 - 37 - 38 - 40).

Deze oude jaargangen kunnen besteld worden bij de Archivaris
stadhuis, Korenmarkt 9, bureau nr. 6

Wanneer u het nodige bedrag stort op de hieronder vermelde rekening
(+ vermelding van de gewenste jaargang(en), worden ze u met de post toegezonden.

Al deze werken kunnen besteld worden

ofwel door storting op Prk. 712-0700260-03 van de Heemkundige Kring „Ten Mandere”, Izegem
ofwel bij de penningmeester, de Heer Alberic Deprez,
Ommegangstraat 71/1, 8700 Izegem.

Telkens wordt de opgegeven prijs verhoogd met 20 fr. voor de verzendingskosten.
Vergeet ook de vermelding niet van de kaart of het boek dat u bij ons betaalt.